

11/2005

MAAILMANPYÖRÄ

SUOMEN YK-LIITON LEHTI

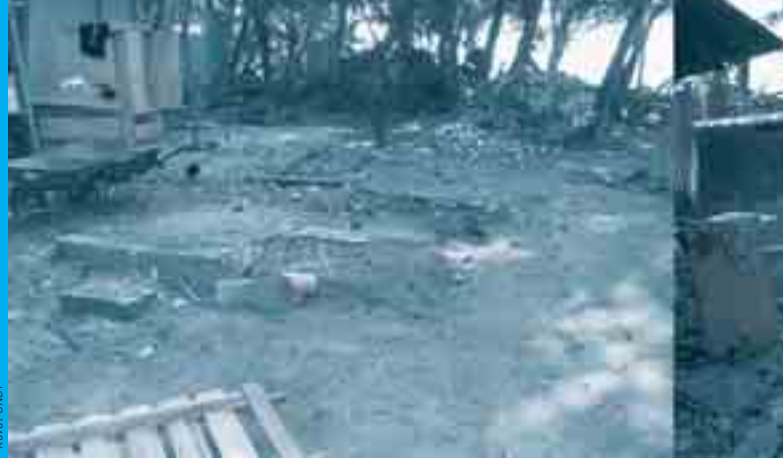
Globaali yhteistyö murroksessa

YK:n rakennemuutos

Millennium-projekti

Tsunamin jälkihoito

Siviilikriisinhallinta

Kuvat UNDP

Globaali yhteistyö murroksessa

Jari Luodon pääkirjoitus: Katastrofin opetuksen käytännössä 3

Raimo Väyrynen

YK:n rakennemuutos: tarpeellinen mutta vaikea 4

Pasi Rajala

YK-remontti on keino, ei päämäärä 6

Puheenjohtajan palsta – Sirpa Pietikäinen

Raporteista rakennuspuita 6

Annukka Oksanen

Annan: Kehityspolitiikka, turvallisuuspolitiikka ja ihmisoikeudet kuuluvat yhteen 7

Millennium-raportti

Katri Simonen

Millennium-tavoitteet paljastavat tekemättömyyden hinnan 8

Eeva-Maria Vuorenmaa

YK rakentaa MDG-kyliä Afrikkaan 10

Katri Kaitainen

Taistelu tasavertaisuudesta nicaragualaisnaisten arkipäivää 11

Katri Simonen

Yritykset – psykopaatteja vai moraalisia toimijoita 13

Tsunami

Janne Hopsu

Tsunamin jälkihoidossa hyvä tahto ei riitä 14

Suvi Arapkiri

Velkojen helpotus – totta vai suhdetoimintaa? 16

Anne Palm

Kansalaisjärjestöt toimivat nopeasti 17

Suvi Arapkiri

Miksi rahat sotilaille, ei siviileille? 19

nYKYhetki

Sari Varpama

Kansalaisten maailmannäyttämö (KMN) ja Helsinki-prosessin työryhmäraportit: onko niillä yhteistä? 21

Sari Varpama

KMN Maailman sosiaalifoorumissa ja New Delhissä 22

Juha Mustonen

Davosista kädenojennus YK:n kehitystavoitteille 23

Kolumni – Susanna Rahkonen

Maailman sosiaalifoorumista lisää konkretiaa 24

Susanna Inkinen

Tee historiaa – osallistu White band -kampanjaan 26

Valitse paras nauhalause 26

Maria Ruuska

Huomio nauhankantajiin 27

Helena Laukko

Hallitusohjelman tavoitteista on pidettävä kiinni 27

Mirva Viitanen

YK-liitto 50 vuotta 28

Hanna Juntunen

Malli-YK-kokoukset käynnistyvät kouluilla 29

Annariina Koivu

Nuorten YK-liiton paikallisyhdistykset kokoontuivat Tampereella 30

Vuosikokousseminaarin ohjelma 30

YK-liiton juhlavuoden valtuuskunnan vetoisuus 32

Pääkirjoitus

Katastrofin opetukset käytössä

MAAILMANPYÖRÄ
SUOMEN YK-LIITON LEHTI
1 | 2005

Julkaisija: Suomen YK-liitto ry.
Päätoimittaja: Jari Luoto
Toimitus: Kirsi Hakala, Helena Laukko
Ulkoasu: Pekka Niemi, Olli Turunen
Toimitusneuvosto: Kirsi Hakala, Janne Hopsu, Matti Remes, Katri Kaitainen sekä Lauri Tierala

Tekijänimellä varustetut artikkelit edustavat yksinomaan kirjoittajiensa kantaa.

Suomen YK-liitto
osoite Töölönatorinkatu 2 B, 4. krs
00260 Helsinki
puhelin (09) 231 50 500
faksi (09) 231 59 520
sähköposti toimisto@ykliitto.fi
internet www.ykliitto.fi

Lehden vuosittainen (4 numeroa) on 30 €.
Tilinumero Sampo 800017-414858

Kirjapaino Edita Prima Oy
Helsinki 2005
ISSN 1455-8750

Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien liiton Kultti ry:n jäsenlehti

Kannen kuva: Thaimaa 2004, Olli Turunen

Sumatran tienoilla tapahtunut maanjäristys ja sitä seuranneet hyökyaallot johtivat aikamme suurimpaan luonnononnettomuuteen viime joulukuussa. Syntyi valtava inhimillinen tragedia, joka seuraa uhrien omaisia aina. Ihmiskunta sai musertavalla tavalla muistutuksen haavoittuvuudesta: itse tapahtumaan ei ole syyllistä eikä sitä kyetä jatkossakaan estämään.

Jopa 300 000 hengen menehtyminen johtivat kansainvälisiin ja kansallisiin selvityksiin. Opiksi ottamisen tarve oli ilmeinen. Maanjäristyksiä koskevaa – jo hyvinkin toimivaa – tiedonkulkujärjestelmää on täydennettävä hyökyaallojen ennakkovaroitusjärjestelmällä. Ihmishenkien menetykseen johtaneet tapahtumat olivat pääosin ohitse hyvin nopeasti ja siksi huomio kiinnittyikin siihen, miksi lähestulkoon kaikkialla kesti niin kauan saada oikea kuva tilanteesta kärsineillä alueilla.

Johtopäätöksiä vedettiin nopeasti ja valmiuksia ryhdyttiin parantamaan. Tsunamien varoitusjärjestelmän rakentamista ollaan aloittamassa ja se, mikä varoitusjärjestelmien parantamisessa oli helpommin tehtävissä, tehtiin. Onneksi, sillä maaliskuussa seurasi Sumatran alueella uusi voimakas maanjäristys. Väestön varoittaminen mahdollisesta hyökyaallosta toimi tällä kertaa hyvin. Edellisen onnettomuuden johdosta alueella on lisäksi lukuisa joukko avustustyössä tarvittavia virallisia tahoja ja kansalaisjärjestöjä. Kaikesta avustustyöstä alueella on nyt tuoretta kokemusta, mikä helpotti uuden tilanteen hoitamista.

Monien arvioiden mukaan humanitaarisen avun toimittamisessa ja jälleenrakennuksen käynnistämässä toimittiin joulukuun tapahtumien jälkeen vaikeissa oloissa kohtalaisen hyvin.

Kyky nopeaan toimintaan on osoittautunut tärkeäksi kansainvälisiltä järjestöiltä odotettavaksi ominaisuudeksi oli kyse sitten reagoinnista väkivaltaiseen konfliktiin tai luonnononnettomuuteen.

Joulukuun valtaisan luonnononnettomuuden mittasuhteet paljastivat puutteita lähes kaikkien yhteiskuntien kyvyssä mobilisoida siviilivoimavaroja kaukana tapahtuvan avustustoiminnan logistiikkaan. Ilman Yhdysvaltain asevoimien osallistumista ja erityisesti ilmakuljetuskykyä ei avustustoiminnassa olisi kyetty toimimaan läheskään toteutuneella tavalla ja katastrofin jälkiseuraukset olisivat olleet vielä raskaammat kuin nyt. Varsinkin Euroopan unionin jäsenvaltioiden on vahvistettava omia voimavarojaan tällä alueella, jotta se kykenisi käytännössä vastaamaan sitoutumistaan pelastus-, avustus- ja kriisinhallintatoimintaan kaikkialla maailmassa.

YK otti oman paikkansa katastrofin jälkihoidossa ja yhteensovittajana ripeästi. Tämänkaltaisessa toiminnassa maailmanjärjestön merkitystä ei juuri pyritäkään vähättelemään: kymmenien toimijoiden koordinaatiossa tarvitaan YK:n kaltaista toiminnan johtajaa.

Aasian tapahtumien keskellä saimme myös vahvistuksen siitä kaikkein tärkeimmästä tekijästä, joilla katastrofeihin täytyy kyetä vastaamaan: ihmiset ympäri maailman ovat osallistuneet ennen näkemättömällä tavalla onnettomuuden seurausten lievittämiseen. Tämän aidosti globaalilla tavalla näkyvän solidaarisuuden varaan on turvallista rakentaa uutta ja parempaa.

Jari Luoto
päätoimittaja

Suomen YK-liitto muutti 1.1.2005 uusiin tiloihin, uudet yhteystietomme ovat:

Suomen YK-liitto / Finlands FN-förbund
Töölönatorinkatu 2 B, 00260 Helsinki
p. (09) 231 50 500, f. (09) 231 50 520, toimisto.ykliitto@fi

- Toiminnanjohtaja **Helena Laukko**
p. (09) 231 50 507, helena.laukko@ykliitto.fi
- Toimistosihteeri **Irja Avonius**
p. (09) 231 50 500, irja.avonius@ykliitto.fi

- Tiedottaja **Eeva Suhonen**
p. (09) 231 50 501, eeva.suhonen@ykliitto.fi
- Kouluttaja **Hanna Juntunen**
p. (09) 231 50 505, hanna.juntunen@ykliitto.fi
- Juhlavuoden koordinaattori **Katja Syvärinen**
p. (09) 231 50 500, katja.syvarinen@ykliitto.fi
- Projektsihteeri **Mirva Viitanen**
p. (09) 231 50 500, mirva.viitanen@ykliitto.fi

- Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkoston (KATU) pääsihteeri **Anne Palm**
p. (09) 231 50 550, anne.palm@katunet.fi
- Kansalaisten maailmannäyttämön (KMN) koordinaattori **Sari Varpama**
p. (09) 231 50 570, sari.varpama@ykliitto.fi

YK:n rakennemuutos: tarpeellinen mutta vaikea

Yhdistyneille kansakunnille haetaan uutta relevanssia ja hyväksyttävyyttä. Osaksi tarkoituksena on luoda nykyistä toimintakykyisempi monenkeskinen kansainvälinen järjestö, johon Bushin hallinnon politiikkaa voitaisiin sitoa. Tällä tavalla Yhdysvallat halutaan toimivaksi ja rakentavaksi osaksi kansainvälistä yhteistyötä. Oman kaikkupohjansa YK:n uudistamiselle antaa se, että tulevana juhannuksena tulee täyteen 60 vuotta siitä, kun YK:n perustamiseen johtanut San Franciscon konferenssi avattiin.

Yhdysvaltojen sitoutumiselle asettaa kuitenkin rajansa se, että **presidentti George W. Bush** on päättänyt nimittää seuraavaksi YK-lähettilääkseen arkkikonservatiivi **John Boltonin**, joka on vuosien mittaan avoimesti ilmoittanut halveksivansa YK:ta. Samaa linjaa ilmentää uuskonservatiivien yhden johtonimen **Paul Wolfowitzin** nimittäminen Maailmanpankin pääjohtajaksi.

Nämä kehityspiirteet liittyvät siihen poliittiseen kampanjaan, jotka amerikkalaiset konservatiivit ovat viime kuukausina käynnistäneet YK:ta vastaan. Huolimatta kritiikistä **Kofi Annanin** asema pääsihteerinä on vahva siitä yksinkertaisesta syystä, ettei tässä vaiheessa kukaan muu voi luotata YK:n uudistamisohjelmaa eteenpäin.

YK:n viimekätinen relevanssi on tullut esiin myös siinä koordinaatiovastuussa, joka sille on annettu Aasian hyökyaallon luoman tragedian uhrien humanitäärisessä avustamisessa. Toisaalta YK ei ole onnistunut edistämään ratkaisua Darfurin väkivaltaan ja humanitaariseen kriisiin Sudanissa. Yhdysvaltojen Irakissa aloittama sota repii sitä sisäisesti edelleen.

Jälleenrakennusta epävakailta alueilla

Viime vuosina on yhä selvemmin havaittu se, että liki ainoa keino rauhan ja turvallisuuden palauttamiseen on epäonnistuneiden valtioiden jakaminen tai kokoaminen yhteen. Rauhanrakentamisesta on tullut kansakuntien rakentamista. Tässä tarkoituksessa YK:hon on ehdotettu perustettavaksi uusi *rauhanrakentamisen komissio* (Peace Building Commission), jonka kautta jäsenvaltiot ja YK:n erityisjärjestöt pyrkisivät väkivallan repimien alueiden poliittiseen ja taloudelliseen jälleenrakentamiseen.

Laajemmassa mielessä tavoitteena on uudistaa maailmanjärjestöä, jonka nykyiset rakenteet ovat peräisin joko toisen maailmansodan jälkiselvittelystä tai siirtomaavallan purkautumisesta 1960-lu-

vulla. YK potee myös omaa legitimitiikkriisiänsä, joka johtuu osaksi sen rauhanturvaajien väärinkäytöksistä mutta vielä enemmän Irakin ruoka-apuun ja öljynvientiin liittyneestä ilmeisestä korruptiosta. Sitä selvittää parasta aikaa **Paul Volckerin** johtama työryhmä, jonka löydökset ovat jo joltaneet eroihin YK:n virkamieskunnassa.

Pääsihteerin Kofi Annan on ryhtynyt pontevasti puolustamaan omaa paikkaansa historiassa. Yhtenä keinona tähän on YK:n kehitysohjelman (UNDP) kyvykkään pääjohtajan **Mark Malloch Brownin** nimittäminen pääsihteerin esikuntapäälliköksi. Hänelle on selvästi annettu tehtäväksi puhdistaa YK epäsovopivista henkilöistä ja menettelytaivoista ja siten parantaa virkamieskunnan laatua. Pääsihteerin itse on sanonut YK:n olevan tienhaarassa. Edessä on valtava haaste: pystyykö vanha YK vastaamaan uusiin haasteisiin. Vastaus saattaa hyvin olla kielteinen.

Ehdotuksia YK:n uudistamiseksi

Uutta puhtia YK:n uudistamispyrkimyksille on antanut äskettäin julkistettu, pääsihteerin asettaman kansainvälisen työryhmän raportti, *A More Secure World: Our Shared Responsibility* (Turvallisempi maailma: yhteinen vastuumme), missä yritetään luoda uusia periaatteita kansainvälisille suhteille ja erityisesti voimankäytölle niissä.

Työryhmä omaksuu alun perin kanadalaisen markkinoiman ajatuksen, että kansainvälisellä yhteisöllä on ”velvollisuus suojella”, jopa sotilaallisin keinoin, uhanalaisia ihmisryhmiä. Toisaalta Bushin hallinnon ajama ennaltaehkäisevien sotilaallisten iskujen politiikka ei saa ryhmän siunausta.

Raportissa pyritään myös luomaan yhteisesti hyväksyttävä määritelmä terrorismille. Sen mukaan siviileihin kohdistuva väkivalta ei ole missään oloissa hyväksyttävää; ei edes silloin, kun he vastustavat miehitysvaltaa kuten Irakissa tapahtuu. Olennaisena keinona terrorismin vastustamiseen nähdään vahvojen demokraattisten valtioiden muodostaminen.

Se on osa terrorismin vastaista strategiaa, joka YK:n tulisi ryhmän mielestä laatia. Myös joukkotuhouksien leviämistä tulee tehokkaasti vastustaa. Raportti vaatii myös YK:n ihmisoikeusjärjestelmän saattamista sille moraalisesti kuuluvaan asemaan.

Raportissa pohditaan perusteellisesti keinoja muuttaa YK:n turvallisuusneuvoston rakennetta. Meneillään olevan muutoksen taustalla on eräiden turvallisuusneuvoston pysyvän jäsenyyden ulkopuolella olevien maiden aktivoituminen ja tähän liittyvä uusi kansainvälinen koalitionmuodostus.

Pääsihteerin on valmistellut omaa ratkaisuaan maailmanjärjestöjen uudistamiseksi sekä turvallisuus- että kehityspoliitikassa. Hänen raporttinsa tulee olemaan perustana ensi syksyn huippukokouksessa, jossa järjestön liki 200 jäsenvaltiota kokoontuu juhlimaan sen 60-vuotista historiaa ja arvioimaan vuosituhaten kehitystavoitteiden (Millennium Development Goals) toteutumista.

Näistä tavoitteista keskeisin on maailmaa vaivaavan köyhyyden puolittaminen vuoteen 2015 mennessä. Tavoitteelle on haluttu antaa uutta puhtia pääsihteerin köyhyydenneuvonantajan **Jeffrey D. Sachs**in johdolla laaditulla raportilla *Investing in Development. A Practical Plan to Achieve the Millennium Development Goals* (Panostusta kehitykseen. Toimintasuunnitelma vuosituhaten tavoitteiden saavuttamiseksi). Raportti on kunnianhimoinen, joidenkin mielestä jopa epärealistisuuteen asti.

Euroopassa kinataan turvallisuusneuvostosta

Turvallisuusneuvoston kokoonpanon kohdalla on erityisen selvästi muuttunut Saksan politiikka. Aikaisemmin sen linjana oli ajaa yhtä EU:n paikkaa turvallisuusneuvostossa. Tämä olisi ollut perusteltavissa myös EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämiseksi. Itse asiassa unionin uusi perustuslaillinen sopimus luo tietyn vel-

Sata ehdotusta YK:n uudistamiseksi

YK:n pääsihteerin Kofi Annanin nimittämä 16-henkinen asiantuntijajaneeli julkaisi joulukuussa 2004 raporttinsa siitä kuinka YK voisi paremmin vastata 2000-luvun haasteisiin.

- Raportti *A More Secure World: Our Shared Responsibility* ja taustatietoa aiheesta: www.un.org/secureworld/
- Suomenkielinen tiivistelmä raportista löytyy osoitteesta www.katunet.fi

voitteen puhua yhteisellä äänellä YK:n turvallisuusneuvostossa.

Koko ajan on kuitenkin ollut selvää, että pysyvän jäsenen aseman omaavat Englanti ja Ranska eivät luovu paikastaan turvallisuusneuvostossa EU:n hyväksi. Niinpä Saksa pyörsi aikaisemman kantansa ja syyskuussa 2004 YK:n yleiskokouksessa pitämässään puheessa ulkoministeri **Joschka Fischer** ilmoitti maansa tavoittelevan pysyvän jäsenen paikkaa. Nyt EU-mandaatin kannattajaksi on keskeisistä jäsenvaltioista jäänyt vain Italia, joka ei suurin surminkaan haluaisi antaa Saksalle pysyvää asemaa turvallisuusneuvostossa.

Saksassa on hyvin ymmärretty, että sen omat voimat eivät riitä saavuttamaan pysyvää jäsenyyttä neuvostossa. Sen vuoksi se on liittoutunut muiden keskeisten ehdokkaiden, erityisesti Brasilian, Intian ja Japanin kanssa. Ne kaikki ovat merkittäviä poliittisia ja taloudellisia vaikuttajia kansainvälisissä suhteissa.

Japani ja Saksa ovat sitä paitsi heti Yhdysvaltojen jälkeen YK:n suurimmat rahoittajat (niiden yhteinen osuus YK:n budjetista on 28 % kun Yhdysvaltojen osuus 22 %). Ne edistävät kansainvälistä rauhaa myös osallistumalla YK:n rauhan- turvatoimintaan sekä humanitaarisiin tehtäviin. Uudet turvallisuusneuvoston jäsen ehdokkaat katsovat siis omaavansa legitimiin paikan kansainvälisen yhteistyön ytimessä.

Uuden Aasian, Euroopan ja Latinalaisen Amerikan kattaman liittoutuman syntymisen perimmäisenä motiivina on kansallisen edun ajamisen lisäksi halu tuoda YK:n rakenne lähemmäksi kansainvälisten suhteiden nykytodellisuutta. Siinä Yhdysvallat on kiistatta taloudellisessa ja erityisesti sotilaallisessa johtoasemassa, mutta tästä huolimatta se ei välttämättä saa poliittista tahtoaan lävitse kuten Irak niin selvästi osoittaa.

Muutos kiteytyy veto-oikeuteen

Pyrkimys YK:n relevanssin palauttamiseksi edellyttäisi lisäksi turvallisuusneuvoston jäseniksi valtioita Afrikasta ja Latinalaisesta Amerikasta, mikä kuitenkin mutkistaa tilannetta (sen lisäksi, että Pakistan ei ole lainkaan innostunut Intian pysyvistä jäsenyydestä tai Argentiina Brasilian jäsenyydestä). Asiaa ei varmaankaan helpota se, että liittokansleri **Gerhard Schröder** vaati äskeisellä Japanin-matkallaan Saksalle pysyvän jäsenyyden lisäksi myös veto-oikeutta turvallisuusneuvostossa.

YK:n raportti pyrkii ratkaisemaan näitä pulmia. Täysin se ei siihen pysty, vaikka yritys on kylä hyvä. Raportti esittää itse asiassa kahta mal-

Raimo Väyrynen, kuva Suomen Akatemian

lia turvallisuusneuvoston jäsenkunnan uudistamiseksi ottamatta kuitenkaan kantaa niiden paremmuuteen.

Yhden mallin mukaan turvallisuusneuvosto rakennetaan tavallaan kolmen kerroksen varaan. Ylimmässä kerroksessa ovat nykyiset viisi pysyvää jäsentä, toisessa kerroksessa 7–8 puolipysyvää jäsentä ja alimmassa kerroksessa 11–12 vaihtuvaa jäsentä; yhteensä siis 24 jäsenvaltiota. Puolipysyvät jäsenet valittaisiin alueelliselta pohjalta neljäksi vuodeksi kerrallaan ja ne voitaisiin valita uudelleen. Mukana olisivat varmasti ainakin Saksa, Japani, Intia ja Brasilia sekä edustus Afrikasta ja arabimaista. Afrikan paikasta kisaisivat Etelä-Afrikka ja Nigeria, kun taas todennäköisin arabimaa olisi Egypti.

Keskeiset jäsen ehdokkaat eivät kuitenkaan hevillä tyydy tähän toissijaiseen asemaan, vaan vaativat samanvertaista asemaa aikaisempien pysyvien jäsenmaiden kanssa. Tämä tosiseikka pyritään ottamaan huomioon toisessa vaihtoehdossa, jonka mukaan turvallisuusneuvostoon lisätään kuusi uutta pysyvää jäsentä. Tätä kokoonpanoa täy-

dennetään riittävällä määrällä vaihtuvia jäseniä. Uudet pysyvät jäsenmaat olisivat jokseenkin samat kuin edellisessäkin mallissa.

Kummassakin mallissa on kompastuskivensä. Yhdysvallat vastustaa neuvoston koon kovin tuntuva kasvattamista ja muutkin nyt pysyvissä asemassa olevat jäsenet veto-oikeuden laajentamista.

Varsinainen kompastuskivi on veto-oikeus: sitä ei voi viedä vanhoilta jäseniltä, eikä antaa mahdollisille uusille pysyville jäsenille. Itse asiassa vanhan ja uuden kansainvälisen järjestyksen kädenvääntö keskittyy veto-oikeuteen. Se määrittää enemmän kuin turvallisuusneuvoston pysyvä jäsenyyden, kuka on kukin kansainvälisessä politiikassa. Turvallisuusneuvoston kokoonpanoa koskevassa keskustelussa kiteytyy yleisempikin kysymys kansainvälisistä voimasuhteista ja oikeudenmukaisuudesta.

Raimo Väyrynen

Professori Raimo Väyrynen on Suomen Akatemian pääjohtaja, joka on työskennellyt pitkään suomalaisissa ja amerikkalaisissa yliopistoissa.

YK-remontti on keino, ei päämäärä

Vuosi 2005 on käännekohta YK:n ja kansainvälisen kehitysyhteistyön historiassa. Kohta 60-vuotiaasta maailmanjärjestöä on yritetty parsia kokoon ennenkin, mutta tällä kertaa on tosi kyseessä. Jos jäsenmaat eivät hyväksy pääsihteerin **Kofi Annanin** uudistuspakettia ensi syyskuun huippukokouksessa, YK:n kohtalona on joutua sivuraiteelle. Kyse ei kuitenkaan ole järjestöstä itseltään vaan siitä, kuinka köyhyys, sairaudet, sodat ja terrorismi saadaan kuriin.

Suomi joutuu nyt muiden jäsenmaiden tavoin pohtimaan, onko parempi vahvistaa YK:ta vai luottaa siihen että EU, Yhdysvallat ja muut tahot ratkovat maailman ongelmia tehokkaammin. Suomi on EU:n mukana jo ilmaissut tukensa Annanin ehdotuksille, mutta vaarana on, että ensi syksynä huomio kiinnittyy jälleen kerran liikaa yksityiskohtiin. Turvallisuusneuvoston paikkajako ja ihmisoikeuskomission uudistaminen ovat tärkeitä kysymyksiä, mutta silti vain osa isompaa kokonaisuutta. Annanin esityksen keskeinen ajatus on, että turvallisuus, kehitys ja ihmisoikeudet voivat toteutua vain yhdessä.

Kehitysyhteistyön osalta kyse on vastavuoroisuudesta. Rikkaiden maiden täytyy antaa lupamaansa taloudellista tukea, pyyhkiä pois vanhoja velkoja ja avata markkinat kehitysmaiden tuotteille, mutta ainoastaan jos kehitysmaat kantavat päävastuun omasta tulevaisuudestaan. YK:n tehtävänä

on auttaa kehitysmaita keskittämään voimavaransa kansalaisten kannalta tärkeisiin kohteisiin.

Annanin ehdotuksessa ei sinällään ole paljoakaan uutta, mutta uutta on koko keskustelua ympäröivä poliittinen ilmapiiri. Vuotta 2005 leimaa ”nyt tai ei koskaan”-tunnelma. Millennium-projektin ja muiden asiantuntijoiden esittämät toimenpidesuosituksukset sekä kasvanut yhteisymmärrys kehityksen ja turvallisuuden välisestä riippuvuudesta ovat luoneet uutta poliittista tahtoa toimia. **Tony Blairin** kampanjointi Afrikan puolesta on tästä hyvä esimerkki.

Tunnelma YK:n päämajassa on siksi varovaisen toiveikas. Pääsihteerin Annan ja hänen tuore kabinettipäällikkönsä, **Mark Malloch Brown** ovat jo alkaneet uudistaa hallintoa kovalla kädellä. Koko reformikeskustelu uhkaa kuitenkin jäädä rauhanturvaajien seksiskandaalin ja Oil for food -ohjelman jälkipyykin varjoon. Väärinkäytökset ovat antaneet ruutia YK:n vastaiselle kampanjoinnille Yhdysvalloissa. Syylliset täytyy asettaa vastuuseen teoistaan, mutta olisi suuri vahinko jos tapaukset estävät rakentavan keskustelun pääsihteerin ehdottamista uudistuksista.

Voi vain toivoa, että jäsenmaiden hallitukset tarttuvat syyskuussa tilaisuuteen toimia yhteisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisäämiseksi. Vastuu on aina viime kädessä poliitikoilla, myös suo-

malaisilla. Suomen on tuettava pääsihteerin esitystä ja tehtävä oma osansa nostamalla kehitysapu luvutulle tasolle.

Aktiivinen rooli kohentaisi samalla Suomen asemaa YK:ssa. Suomalaisena on ollut surullista huomata, kuinka pieni maamme rooli järjestössä nykyään on, ainakin sisältäpäin katsoen. Takana ovat ajat jolloin meidät rinnastettiin Ruotsiin, Norjaan, Tanskaan ja muihin kehitysyhteistyön ”suurvaltoihin”. Mutta tämäkin asia on omien politiikkojemme käsissä.

Pasi Rajala

Kirjoittaja työskentelee YK:n kehitysjärjestön UNDP:n päämajassa New Yorkissa.

Raporteista rakennuspuita

YK keräsi huippukokouksen sarjassa 1980- ja 1990-luvuilla kattavan globaalien agendan. Sen taustoista ja päätösasiakirjoista löytyvät kattavasti sekä analyysit siitä mitkä ovat ihmiskunnan eloonjäämisen ja hyvinvoinnin haasteet, mitä näihin haasteisiin vastaaminen edellyttää, millaisia rahallisia ja osaamispanoksia tarvitaan ja myös valtioiden sitoutuminen yhteisten tavoitteiden toteuttamiseen. Vuosituhattavaihteen millennium-huippukokous kokosi valtioiden johtajat sitoutumaan globaaliagendaan pohjautuvaan vuosituhatjulistukseen sekä vuosituhattavoitteisiin.

Seuraava askel on ensi syksyn yleiskokouksen yhteydessä oleva päätäpöytä, major event, jonka yhteydessä valtioiden johto arvioi viiden vuoden kehitystä ja tulevia velvoitteita **Sachs**in raportin pohjalta ja YK:n omia uudistustarpeita korkean tason paneelin raportin pohjalta. Lisäksi viime syksynä on valmistunut **Cardos**on raportti kansalaisyhteiskunnan osallistumismahdollisuuksien parantamisesta.

Inhimillisen turvallisuuden ja kehityksen saavuttamiseksi valtioiden on välittömästi tehostettava panoksiaan vuosituhattavoitteiden toteuttamiseksi. Äärimmäisen köyhyyden puolittaminen, peruskoulutuksen takaaminen kaikille lapsille – myös tytöille, lapsikuolleisuuden leikkaaminen kolmannekseseen, äitien terveydentilan parantaminen kahdella kolmanneksella, yleisten tartuntatautiin kuten HIV/AIDSin ja malarian leviämisen pysäyttäminen ja tartuntojen vähentäminen, kestävän kehityksen periaatteiden integrointi kansallisiin ohjelmiin ja toimintaohjelmiin sekä puhtaan juomaveden ja

kunnollisen asumuksen tarjoaminen kaikille ihmisille ovat tavoitettavissa vuoteen 2015 mennessä. Mutta vain silloin, jos valtiot yhdessä uusien partneruuksien kanssa toteuttavat sitoumuksensa.

Tämä on investointi kaikkien ihmisten hyvinvointiin, mutta myös teollistuneiden maiden kansalaisten ja yhteiskuntien kestävyys, kehitykseen, vakauteen ja turvallisuuteen. Tavoitteet ovat saavutettavissa jo vuosia sitten annetulla valtioiden 0,7–1% kehitysyhteistyön tasolla. Suomi on 1990 luvun alun leikkausten jälkeen hälyttävästi jäljessä kehitysyhteistyön sitoumuksistaan. Tämän vuoden kehyspäätöksellä saavutamme kehyskauden päättyessä 2009 vasta 0,49 % tason kehitysyhteistyössä. Budjettikehykset vaativat ehdottomasti merkittävää korjaamista, jotta 0,7% taso voidaan saavuttaa 2015.

Pääsihteerin Annanin nimittämän korkean tason työryhmä, paneeli lähtee ehdotuksissaan kollektiivisen turvallisuuden ja ennaltaehkäisyn haasteista. Inhimillinen turvallisuus on kaiken muun turvallisuuden perusta. Siksi köyhyyden, terveyden, ympäristön, ihmisoikeuksien ja osallisuuden haasteet on ratkaistava. Sotilaallisen ja muun voimankäytön on selkeästi perustuttava yhteiseen kansainväliseen YK-mandaattiin ollakseen laillista ja legitiimiä. Legitimiteetin parantamiseksi paneeli ehdottaa selkeitä uhkan vakavuuden, oikean tarkoituksen, viimeisen keinon, keinojen suhteellisuuden ja seurausten tasapainon kriteerejä. Turvallisuusneuvostoa on uudistettava alueellista edustusta korostavaksi. Siksi malli B, jossa pysyvien paikkojen määrää ei muuteta, mutta lisätään kahdeksan uusittavissa olevaa neljän-

Kehityskysymykset, turvallisuuspolitiikka ja ihmisoikeudet kuuluvat yhteen

YK:n pääsihteeri **Kofi Annanin** maaliskuussa julkistama raportti on kaikkien aikojen perusteellisin ja laajin ehdotus maailmanjärjestön uudistamiseksi. Annan esitteli ”Koh-ti laajempaa vapautta – kehitystä, turvallisuutta ja ihmisoikeudet kaikille” -raportin New Yorkissa YK:n yleiskokoukselle.

Kuva Adam Rogers / UNCDF

Neljään osaan jaettu raportti kertoo Annanin näkemykset siitä, miten maailman pitää kamppailla köyhyyttä, nälkää ja epäoikeuksia vastaan ja miten YK:n vuosituhattavoitteet saavutetaan vuoteen 2015 mennessä. Annan ehdottaa myös isoja uudistuksia YK:n hallintoon.

”Viime vuosisadalla köyhyyttä pidettiin valittavana, mutta väistämättömänä osana ihmisten elinoloja. Tänäpäin tämä näkemys on sekä moraalisesti että älyllisesti anteeksiantamaton”, Annan kirjoittaa. Annan vaatii, että maailman täytyy taistella nykyistä kunnianhimoisemmin köyhyyttä vastaan. Jokaisen köyhän maan pitää laatia perusteellinen strategia vuosituhattavoitteiden saavuttamiseksi vuoteen 2015 mennessä. Kehitysavun ja muiden panostusten pitää kasvaa rajusti lähivuosina. Resurssit ja taidot ovat olemassa, ja nyt tarvitaan poliittista tahtoa ja konkreettisia käytännön toimia vuosituhattavoitteiden saavuttamiseksi.

Annan hoputtaa rikkaita maita nostamaan kehitysapunsa 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta mahdollisimman pian. Vuosituhattavoitteiden mukaan avun pitäisi nousta 0,7 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä. Välitavoitteena on 0,9 prosenttia vuotta 2009. Suomen kehitysapu oli viime vuonna 0,35 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Perinteisen mallin mukaan sodan ja rauhan kysymykset kuuluvat kansainvälisen diplomatian

maailmaan. Kehityskysymyksiä ja ihmisoikeuksia on pidetty ”pehmeinä”, vähemmän tärkeinä aiheina. Niitä käsitellään usein myös yksittäisten maiden sisäisinä ongelmina.

Annan kiistää perinteiset näkemykset ja pitää niitä vanhanaikaisina. Hänen mukaansa globalisoituneessa maailmassa köyhyys ja tyytymättömyys voivat vaikuttaa suoraan rikkaiden maiden turvallisuuteen. Annan haluaa tiivistää terrorismin ja sisällissotien vastaista yhteistyötä.

Annan ehdottaa nykyistä laajempaa turvallisuusneuvostoa, uusia elimiä rauhanturvatyöhön. Hän ehdottaa myös Genevessä toimivan ihmisoikeuskomission korvaamista pienemmällä neuvostolla.

Maailman johtajat kokoontuvat syyskuussa YK-huippukokoukseen, joka on vuoden 2000 Millennium-huippukokouksen seurantakokous. Annan haluaa kokoukselta konkreettisia tuloksia taistelussa köyhyyttä, nälkää ja epäoikeudenmukaisuutta vastaan.

Annukka Oksanen

UNDP:n Pohjoismaiden toimisto

• **Koko raportti löytyy osoitteesta**

www.un.org/largerfreedom

• **Kepan kommentit raporttiin:**

www.kepa.fi/uutisets/kehitysyhteistyö/4083

vuoden paikkaa ja yksi ei-uusittava kahden vuoden paikka, on yksittäisten valtioiden valtaa korostavampaa A mallia parempi. Merkittäviä ehdotuksia ovat rauhanrakennuskomission ja sovittelutoimiin käytettävien resurssi-ihmisten verkoston perustaminen.

Kansalaisyhteiskunnan osallisuutta koskeva raportti johtopäätöksineen on tuntunut painuvan hiljaisuuteen. Uudistuakseen ja tehostaakseen toimintaansa YK tarvitsee sekä kansalaisyhteiskunnan tuen että sen kriittisen valvonnan. Siksi kansalaisyhteiskunnan osallistumismahdollisuuksien parantaminen ja sellaisten rahoitus- ja toimintamekanismien luominen, jotka takaavat myös kehitysmaiden ja taloudellisesti heikommassa asemassa olevien järjestöjen osallistumisen, on välttämätöntä.

Kolmen raportin esitykset eivät tee elämästä tai YK:sta täydellistä, korkeintaan hiukan parempaa. Ne ovat kuitenkin oikeaan osuvia reaktioita nykyhetken tarpeisiin ja toteutuessaan antavat rakennuspuita seuraaville tarvittaville toimille. YK on suurien haasteiden edessä niin sisäisen hallintonsa ja toimintakykynsä osalta kuin myöskin toimintavaltansa ja päätöksentekorakenteidensa tehokkuuden osalta. YK:n syntyhistorian toteutumaton haaste inhimillisen elämän pelisäännön luojasta ja taloudellisen kehityksen ja eriarvoisuuden poistajan rooleista odottaa yhä toteutumistaan. Tänäpäin sitä kaivataan kipeämmin kuin koskaan ennen.

Sirpa Pietikäinen

Puheenjohtaja, Suomen YK-liitto

Puheenjohtajan palsta

Kuva Sirpa Pietikäisen arkisto

Millennium-tavoitteet paljastavat

Ehkä on toivoa kaikkien surullisten ja kauheiden maailman uutisten keskellä. Ainakin on asetettu korkeat – mutta realistiset – muutostavoitteet ja maailman johtajat ovat sitoutuneet niihin. Tähtäys on kymmenen vuoden päähän, tämä vuosi on aloitushetki. Kyse on YK:n vuosituhattavoitteista, jotka vaikuttavat suoraan yli miljardin ihmisen elämään ja kuolemaan ja sitä kautta meihin kaikkiin.

Tammikuussa julkistettiin YK:n Millennium-projektin laatima käytännön raportti siitä, miten kahdeksan köyhyyden ja kärsimyksen vähentämiseen tähtäävää vuosituhattavoitetta voidaan saavuttaa. Suomessa raportin esitteli yksi sitä laatimassa olleista yli 300 asiantuntijasta, nigerialainen koulutussuunnittelija **Amina Ibrahim**.

Miten se eroaa lukemattomista aikaisemmista maailmanparannussuunnitelmista, joita YK:n historia on täynnä?

”Ensimmäistä kertaa eri alojen kehitystavoitteet on nivottu yhdeksi, aikaan sidotuksi kokonaisuudeksi. Ei voida valita sitä tai tätä – esim. maataloutta tai koulutusta – kehityksen kohteeksi. On valittava ne kaikki”, Ibrahim kiteyttää napakasti.

Kehitysmaita vaaditaan tekemään omat tarkat, aikataulutetut ja budjetoidut köyhyyden vähentämistrategiansa. Ne pitää laatia yhteistyössä korkeimpien hallintovirkamiesten, kansalaisyhteiskunnan edustajien – naisjärjestöjä unohtamatta! – ja lahjoittajamaiden kesken.

Kuva YK-litita / Soma Pyykkönen

”Aukkojen identifiointiseksi”, Amina Ibrahim täsmentää. Hänen mukaansa monissa maissa on ollut Maailmanpankin ohjeistamia köyhyyden vähentämishoitoja, mutta ne ovat olleet liian elitistisiä. Strategioita on sitten UNDP:n avulla korjattu, ja nyt useimmilla mailla on kelvolliset, omista lähtökohdistaan ja tarpeistaan luodut ohjelmat.

”Meillä on päämäärät selvillä, tiekartat niihin ja ajoneuvo. Nyt odotamme ja vaadimme, että rikkaat maat antavat ajoneuvoon bensiiniä kuten ovat luvanneet. Me olemme tehneet osamme, mahdollisuuksiemme mukaan.”

➤ Koulutussuunnittelija Amina Ibrahim.

Yhtenä köyhyyden syynä mainitaan usein kehitysmaiden huono hallinto ja korruptio. Tilanne ei liene kuitenkaan niin paha kuin luullaan. Korruptioon on alettu määrätietoisesti puuttua. Monessa maassa hallinto on sinänsä asiallista, mutta varainpuute estää parannusten aikaansaamisen. Millennium-projekti on löytänyt ainakin 30 tällaista ”hyvää” kehitysmaata.

Niinikään lukuisat maat, mm. Nigeria, ovat viime vuosina siirtyneet demokratiaan.

Kahdeksan allekirjoitettua tavoitetta

Vuosituhatjulistus päämäärineen allekirjoitettiin New Yorkissa vuonna 2000 pidetyssä YK:n Millennium-huippukonferenssissa. Rikkaat maat vahvistivat sen rahoittamisen Meksikon Monterreysissä pidetyssä kongressissa 2002 ja samana vuonna myös Johannesburgin kestävän kehityksen kongressissa. Tavoitteet, jotka on määrä saavuttaa vuoteen 2015 mennessä, ovat seuraavat:

I • Puolittaa äärimmäisessä köyhyydessä elävien ja nälkäisten määrä. • Yli miljardi ihmistä elää alle dollarilla päivässä (2,7 miljardia alle kahdella dollarilla, mikä sekin on erittäin vähän). Aliravittuja on yli 800 miljoonaa.

II • Kaikki lapset käyvät peruskoulun. • Naisilla, jotka ovat käyneet koulua, on selvästi parem-

mat mahdollisuudet selvitä hengissä raskaudesta ja synnytyksestä, saada terveitä lapsia ja välttyä aidsilta.

III • Sukupuolten tasa-arvo koulutuksessa ja muutenkin. • Jo vuoteen 2005 mennessä peruskouluissa on oltava yhtä paljon tyttöjä kuin poikia.

IV • Vähentää alle 5-vuotiaiden kuolleisuutta kahdella kolmasosalla. • Helposti ehkäistävissä oleviin sairauksiin ja heikkouteen kuolee vuosittain 11 miljoonaa lasta.

V • Vähentää äitikuolleisuutta kolmella neljäsosalla. • Puoli miljoonaa kehitysmaiden naista kuolee raskauteen tai synnytykseen.

VI • Pysäyttää hiv/aidsin, malarian ja tuberkuloosin leviäminen. • Aidsia sairastaa 40 miljoonaa ihmistä. Malaria-tartunnan saa vuosittain 300–500 miljoonaa ihmistä.

VII • Puolittaa niiden määrä jotka elävät ilman puhdasta vettä ja sanitaatiota. Kohentaa ainakin sadan miljoonan slummiasukkaan elinolosuhteita. • Yli miljardi ihmistä elää ilman puhdasta vettä. 40 prosenttia kaikista ihmisistä on vailla yksinkertaisintakaan käymälää. Slummeissa asuu noin 900 miljoonaa ihmistä.

VIII • Globaalin kumppanuuden avulla lisätä kehitysapua, mitätöidä velkoja, luoda oikeudenmukainen kauppajärjestelmä, tuoda halpoja lääkkeitä ja teknologiaa köyhien ulottuville.

tekemättömyyden hinnan

”Mutta jos demokratiasta ei pian ala koitua hedelmiä, ihmiset saattavat uudestaan alkaa kaivata sotilasvaltaa”, Amina Ibrahim lisää.

Suuri osa kehitysavusta on ollut huonoa

Rikkaita maita vaaditaan antamaan lisää rahaa kehitysmaille, noin kaksi kertaa sen mitä ne nyt antavat. – Hetkinen! Eikö kehitysapua ole annettu jo yli 50 vuotta, ja rikkaiden ja köyhien maiden välinen kuilu on syvempi kuin koskaan? Hienoisista tavoitteista huolimatta.

Raportissakin sanotaan suoraan, että suuri osa kehitysavusta on laadultaan huonoa, että köyhien perustarpeet on järjestelmällisesti sivuutettu, että antamista ovat pitkälti sanelleet rikkaiden maiden omat intressit ja näkemykset, ja kehitysapu on usein sidottu hankintoihin a.o. maista, eikä sitä ole koordinoitu köyhän maan omiin kehityspyrkimyksiin eikä toisten lahjoittajien toimiin. Apu on ollut ennakoimatonta ja sen vaikutuksia on harvoin laaja-alaisesti arvioitu.

Vain neljäsosa kahdenvälisestä avusta on edes suunnattu kaikkein köyhimmille; YK-järjestöjen avusta sentään puolet. Eniten on suosittu hätäapua (rikkaiden maiden ylijäämäviljalle käyttöä) ja teknisiä projekteja. Takana on ollut ”ylhäältä tippuu”-ideologia, eli kunhan saadaan aikaan talouskasvua, siitä koituu hyötyä köyhillekin. Tähän on vedottu myös kehitysmaiden talouspoliittisiin valintoihin voimakkaasti vaikutettaessa.

Kuitenkin oikein tähdätty apu voi saada paljon hyvää aikaan, raportissa vakuutetaan, ja kehitysapu pitää nyt kohdistaa MDG:n eli vuosittuuhattavoitteiden (Millennium Development Goals) mukaan. Kehitysmaiden on elintärkeätä saada pitkäkestoista, hyvin koordinoitua tukea peruspalveluiden rakentamiseen, palkkojen maksamiseen ja koulutuksen järjestämiseen.

”Eri maiden on turha pystyttää omia lippujaan, erillisten pikku projektien pyörittämiseen menee paljon aikaa ja rahaa. Yhteistyöllä saadaan aikaan laatua”, Ibrahim toteaa. Tähän liittyen myös YK:n maaedustusta apua kokoavana yksikkönä on vahvistettava.

Eikö ole pelättävissä, että Aasian hyökyaalto-katastrofi vie huomion millenniumtavoitteilta?

”Päinvastoin. Tsunami osoitti entistäkin selvemmin esim. slummiohjelman tarpeen. Eräässä kylässä kaikki muu huuhtoutui mereen paitsi moskeija, mitä pidettiin ihmeenä. Mutta kyse ei ollut ihmeestä vaan insinööritaidosta.”

Pika-etenijät ja pika-apua

YK:n Millennium-raportin suosituksissa on pari mielenkiintoista ”pika-kohtaa”. Rikkaita mai-

ta kehotetaan valitsemaan ainakin tusina ”pika-apuun oikeutettua MDG-statuksen maata”. Millennium-projekti on listannut kymmeniä eri kriiteereillä suhteellisen hyvin hallituiksi ja kehittymään motivoituiksi osoitettua maata, esim. Etiopian, Senegalin, Ghanan, Burkina Fason, Malin, Mosaambikin, Tansanian ja Ugandan. Raportin mukaan mm. nämä maat olisivat välittömästi oikeutettuja huomattavaan kehitysrahoituksen lisäämiseen MDG-tavoitteisiinsa päästäkseen.

Suosituksissa kehotetaan rikkaita ja köyhiä maita yhdessä ryhtymään myös eräisiin nopeasti suuria parannuksia synnyttäviin toimenpiteisiin, jotka eivät edes maksa paljoa. Näitä ovat mm.:

- koulumaksujen ja -pukujen poistaminen, ilmainen kouluruokailu,
- ilmaiset malariaverkot kaikille riskialueiden lapsille,
- maksujen poistaminen perusterveydenhoidosta,
- kansalliset kampanjat naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi,
- lisääntymisterveyspalvelujen ja perhesuunnittelumahdollisuuksien lisääminen,
- massiivinen maaseudun ruohonjuuritason peruspalvelu-asiantuntijoiden kouluttaminen.

Amina Ibrahimin mukaan pikaisia tuloksia antavia toimia tarvitaan optimismin herättämiseksi ja keskustelun avaamiseksi.

”Tietenkin malarian poistaminen on monimutkaisempi asia kuin vain malariaverkkojen ja kamina.”

Suomi jää rahoituksessa jälkeen

Presidentti **Tarja Halonen** oli puheenjohtajana New Yorkin historiallisessa kokouksessa. Suomesa kehityspoliittikan linjaukset on viilattu millennium-tavoitteiden mukaisiksi. Kehitysapu on luvattu nostaa nykyisestä 0,37 prosentista 0,7 prosenttiin 2010 mennessä. Kaikki meidän osaltamme kunnossa?

Suomen kehitysavun kahdeksan pääkohde-maata ovat Etiopia, Kenia, Nicaragua, Nepal, Mosaambik, Sambia, Tansania ja Vietnam. Kuitenkin kaikesta kehitysavusta vain 15 prosenttia menee näihin maihin. Paljon varoja on ohjattu mm. Kiinaan (vientiluottoihin ja -takuisiin) ja Afganistaniin (jälleenrakennukseen).

Millennium-rahoitusaikataulun mukaan rikkaiden maiden tulisi nostaa kehitysapunsa viimeistään ensi vuonna 0,44 prosenttiin kansantulostaan ja 0,7 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä. Suomi jää ensi vuonna tavoitteesta jälkeen sadalla miljoonalla eurolla. Amina Ibrahim toivoo Suomen ja muiden pohjoismaiden antavan rahojensa lisäksi

köyhien maiden puolesta myös äänensä ja vaikutusvaltansa. Yhteistyö lisää vaikuttavuutta.

”Teidän kansalaisjärjestöillänne on paljon aikaa ja tietoa. Toivoisin, että voisitte auttaa kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntaa analyyseillänne ja vahvistaa niiden hallintoa ja toimintaa. Köyhissä maissa kansalaisjärjestötkin ovat köyhiä.”

Todellisuus-kontrolli

Amina Ibrahim työskentelee Nigerian liittovaltion opetusministeriössä. Hän johtaa 130 kansalaisjärjestön kattojärjestöä, jonka tehtävänä on kansallisen koulujärjestelmän luominen. Tehtävä on valtava. Nigeria vapautui 30-vuotisesta sotilasvallasta vasta kuusi vuotta sitten.

”Seitsemän miljoonaa lasta on koulujen ulkopuolella. Yli 40 miljoonaa naista ei osaa lukea. Luokissa on jopa 170 oppilasta. Omassa kotikylässäni yhdellä opettajalla on 252 oppilasta! Puolesta miljoonasta opettajasta suurin osa on epäpäteviä. Lisäksi tarvitsemme myös terveydenhoitoreformin, ja ...”

”Meitä on 130 miljoonaa ihmistä.”

Amina Ibrahimin kaltaisia suoraan kehitysmaista koordinaatioryhmään kutsuttuja asiantuntijoita on taloustieteen professori **Jeffrey Sachs**in vetämän Millennium-projektin laatijoissa monta. ”Me olemme toimineet raportin todellisuus-kontrollina”, Ibrahim sanoo.

Raporttia on arvosteltu siitä, että siinä suhteellisen vähän ja miedosti puhutaan globaalista kaupasta, tasa-arvo- ja ympäristöasioista. Miksi?

Koordinaattori vakuuttaa, että 13 taustaraportissa ”kaikki” on kyllä sanottu suoraan. Yhteenvetoraporttia kirjoitettiin moneen kertaan uudestaan, lukuisten laajojen keskustelujen jälkeen.

”Lopullisessa raportissa näistä asioista kuitenkin puhutaan varovasti, koska muuten ei tule rahaa”, hän vastaa.

Syyskuussa YK:n yleiskokouksen yhteydessä pidetään Millennium-seurantakonferenssi, jossa arvioidaan, miten eri vuosittuuhattavoitteet ovat toteutuneet ja miten tämä koko kymmenvuotinen kaikkien aikojen suurisuuntaisin muutosohjelma on lähtenyt liikkeelle.

Tavoitteiden asettaminen on vaarallista. Niiden jälkeen ei voi olla enää näkemättä tekemättä jättämisen hintaa.

Katri Simonen

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

- Lisää raportista ”Investing in Development: A Practical Plan to Achieve the Millennium Development Goals” osoitteessa www.undp.fi ”Millennium-raportti kertoo keinot köydyden puolittamiseen (17.1.2005).

YK rakentaa MDG-kyliä Afrikkaan

Länsi-Keniassa sijaitseva Sauri on kahdeksan pienen kylän muodostama alue, joka on valittu Millennium-kampanjakokeiluun Afrikassa. Professori Jeffrey Sachs ja hänen tutkimusryhmänsä Afrikkaan suuntautuneiden kenttämatkojen tuloksena syntyi suunnitelma ns. MDG-kylistä, joissa yhteistyössä tutkijoiden, paikallisten maaseudun asukkaiden ja maiden hallitusten kanssa luodaan edellytykset kehitystavoitteiden saavuttamiselle kylätasolla.

Saurin asukkaat elävät äärimmäisessä köyhyydessä. Aikuisista joka kolmas on hiv-tartunnan kantaja ja yli puolet kyläläistä on jossain elämänsä vaiheessa sairastunut malariaan. Vielä vuosi sitten kylästä löytyi pieni klinikka. Saurilaiset kertovat ainoan lääkärin lähteneen, sillä kenelläkään ei ollut varaa maksaa lääkärikäynneistä tai ostaa lääkkeitä.

Perheisiin syntyy keskimäärin kuusi lasta. Menneiden aikojen nopea väestönkasvu on tehnyt maatilkuista hyvin pieniä ja tuottamattomia. Kenelläpä olisi varaa lannoitteisiin tai halua ostaa niitä velaksi. Yksikin epäonnistunut satokausi yhdistettynä tappaviin tauteihin voi ajaa perheen todelliseen velkakierteeseen ja lopulta perikatoon. Pelko sadon menetyksestä ei ole aiheeton, sillä saateet ovat jo useamman vuoden ajan jääneet liian lyhyiksi ja katovuodet yleistyneet.

Saurin asukkaiden tarina ei ole mitenkään harvinainen. Yli 46% Saharan eteläpuoleisen Afrikan ihmisistä elää köyhyysrajan alapuolella. Köyhyysansa koettelee monia maaseudun kyläyhteisöjä. Krooninen nälkä ja sairaudet, puhtaan juomaveden puute ja huono jätevedenkäsittely, kouluttamattomuus ja riittämättömät terveyspalvelut sekä perusinfrastruktuurin puute heikentävät ihmisten kykyä tuottavan maatalouden harjoittamiseen ja investointeihin maaseudun kehittämiseksi.

Toisin kuin suurin osan maailman miljoonista köyhistä, Saurin asukkaat ovat uuden mahdollisuuden edessä. Alue on valittu mukaan YK:n vuosituhannen kehitystavoitteita (*Millennium Development Goals*, MDGs) ajavan Millennium-kampanjan kyläkokeiluun. Kyläprojektit toteutetaan seuraavan viiden vuoden kuluessa Kenian lisäksi myös Ugandassa, Etiopiassa ja Ghanassa.

Paikallinen osaaminen ja huipputiede samassa paketissa

MDG-kyläkokeilun resepti kehitystavoitteiden saavuttamiseksi vaikuttaa yksinkertaiselta: maatalouden, terveydenhoidon, taloustieteen ja ympäristöalan tutkijat antavat tietotaitonsa kyläläisten käyttöön samalla kun maan hallitus varmistaa mah-

dollisimman laajapohjaisen paikallisen osallistumisen toimeenpanossa. Kuten Sachs ja ryhmä on itse todennut, kyläkokeilu saattaa ensinäkemältä muistuttaa 1970-luvun maaseudun kehittämishankkeita, jotka monessa tapauksessa epäonnistuivat pahan päiväisesti. Virheistä on kuitenkin opittu. Toisin kuin kolme vuosikymmentä sitten tulevissa MDG-kylissä yhdistyy paikallinen osaaminen ja nykyaikainen huipputiede.

Safareistaan tunnetussa Keniassa matkailijat kiikaroivat heinikkoa nähdäkseen viisi suurinta savannien villieläintä. Saurilaiset ovat määritelleet viisi suurta keinoa, ”Big five”, nälän ja tautien voittamiseksi.

Kaikkein ensimmäiseksi köyhtynyt maaperä on saatava jälleen tuottavaksi. Väkilannoitteet eivät yksin riitä. Ekologisten lannoitteiden, suojakasvien, tehokkaan kastelujärjestelmän ja kestävämpien siemenlajikkeiden turvin saurilaiset maanviljelijät voisivat kolminkertaistaa hehtaarisatonsa.

Toiseksi kyläläiset toivovat lääkärin ja sairaanhoitajan johtaman klinikan avaavan jälleen

ovensaa. Perusterveyspalvelujen ja AIDS-hoidon lisäksi klinikka voisi tarjota ilmaisia moskiittoverkkoja. Malarian ennaltaehkäisyyn ei vippaskonsteja vaadita. Yöksi sängyn ympärille asetettava verkko suojaa tehokkaasti malariaa levittäviltä moskiitoilta.

Kolmas suuri mahdollisuus liittyy koulutukseen. Peruskouluikäisten kouluruokailu parantaisi lasten terveyttä ja rohkaisisi aktiiviseen koulunkäyntiin. Maatalouden kehittäminen edellyttää ammattitaitoa, jota voisi kartuttaa nykyaikaisista maatalouden hoitoa opettavassa ammatikoulussa.

Neljäntenä toivelistassa oleva kylän sähköistys merkitsisi sähkövaloa ja puhtaan juomaveden pumppaamista syvältä kaivosta. Sähkövalo tehostaisi myös lasten koulunkäyntiä sillä lampun valossa lapset voisivat tehdä kotiläksyjään auringon jo laskettua. Viides suuri mahdollisuus on puhdas juomavesi ja jäteveden asianmukainen käsittely. Lähelle kyläläisiä rakennettavat kaivot tarjoaisivat käyttökelpoista vettä ja säästäisivät samalla

Kuva Adam Rogers / UNCDF

Taistelu tasavertaisuudesta nicaragualaisnaisten arkipäivää

Nicaraguan viisimiljoonaisesta väestöstä puolet on naisia. Tästä huolimatta lukuisat esteet vaikeuttavat naisia hyödyntämästä omaa kapasiteettiaan miesten tavoin niin sosiaalisella, taloudellisessa kuin poliittisella sektorilla.

YK:n vuosituhattavoitteiden kolmas päämäärä pyrkii edistämään naisten ja miesten välistä tasa-arvoa ja naisten itsemääräämisoikeutta korostaen ennen kaikkea koulutusta.

Koulutus on kaikkien ihmisten perusoikeus, ja se on myös väline saavuttaa muut ihmisoikeudet. Koulutetut naiset levittävät oppejaan lapsilleen sekä käyttävät niitä perheensä hyvinvoinnin edistämiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi.

Koulutus ei kuitenkaan yksin riitä voimistaan naisia, ja takaamaan, että naisten osallistumismahdollisuudet päätöksentekoon kodin ulkopuolella paranisivat.

Tutkimukset kertovat, että nicaragualaisilla työttöillä ja pojilla on yhtäläinen pääsy koulutukseen, tyttöjen määrän jopa ylittäessä poikien vastaavan. Karkeasti voidaan siis todeta Nicaraguan täyttäneen vuosituhattavoitteensa tyttöjen ja poikien tasavertaisuudesta kouluttamisesta. Tämä ei kuitenkaan kerro koko totuutta maasta, missä noin puolet lapsista jättävät koulun kesken ala-asteen viidennellä luokalla. Maaseudun ja kaupunkien väliset erot ovat myös huimat, eikä kouluverkko kata läheskään koko maata.

Yhtäläinen koulutus ei myöskään takaa yhtäläisiä oikeuksia työelämässä ja naisten miesten väliset palkkaerot ovat suuret. Naiset ovat myös miehiä useammin alistettuja alhaisen tuottavuuden töihin, missä työaikoja ei tunneta. Alityöllisyys tarkoittaa usein myös työtä harmaalla sektorilla. Lähes 80% työikäisistä naisista on alityöllistettyjä, miesten vastaava luku noin 70%.

Naisten työpaikka on koti

Suurin osa nicaragualaisista asuu köyhyydessä: yli 40% alle dollarilla ja lähes 80% alle kahdella dollarilla päivässä. Köyhyys konkreettisten asioi-

den puutteena koskettaa yhtäläillä molempia sukupuolia, mutta elämä köyhyydessä on erilaista miehille ja naisille.

Vahvasti katolilaisessa Nicaraguassa nainen on perinteisesti nähty kotiäitinä, jonka tärkeimpänä tehtävänä on synnyttää lapsia. Hyvä nainen on hyvä äiti, hyvä ruuanlaittaja, uskollinen miehelleen ja perheelleen. Myös koulukirjat voimistavat tätä kuvaa korostaen miehen roolia perheen päänä ja naista perheen hoivaajana. Useat vanhemmat haluavat naittaa varsinkin tyttölapsensa mahdollisimman ajoissa, jotta heidän tulevaisuutensa olisi turvattu. Lapsia tehdään hyvin nuorena.

Nicaraguan taloudellisesti aktiivisesta väestöosasta noin kolmas osa on naisia. Luku on kasvanut tasaisesti viime vuosikymmenen puolivälistä lähtien, mutta ero maaseudun ja kaupungin ja köyhien ja rikkaiden välillä on suuri. Köyhillä naisilla on paljon velvollisuuksia kotona ja heidän työnsä siellä on täysipäiväistä. Taakkaa lisäävät usein kehittämätön infrastruktuuri: vesi ja polttopuut on haettava pitkänkin matkan päästä. Kotityöllä ei ole rahallista arvoa, vaikkakin kodista huolehtiminen vaikuttaa epäsuorasti miehen tuottavaan työhön. Naisten raskas työtaakka, joka korostuu ennen kaikkea maaseudulla, estää heitä hakeutumasta tuottavimpiin töihin sekä ottamasta osaa sosiaalisen ja poliittiseen elämään kodin ulkopuolella.

Nicaraguassa kotitaloudet on kirjattu tilastoihin perheen pään eli normaalisti miehen mukaan. Yhteiskunta olettaa automaattisesti miehen olevan perheen elättäjän, ja näin usein vielä onkin. Muut perheenjäsenet saattavat myös vastustaa äidin roolin vahvistumista perheessä.

Yhteistalous, missä kustannukset, vastuu ja päätöksenteko jaettaisiin molempien vanhempien kesken, on vielä saavuttamaton tavoite Nicaraguassa. Tämä alistaa ennen kaikkea naiset riippuvuuteen puolisoistaan sekä vähentää naisten itsemääräämisoikeutta muun muassa perhe-suunnittelun suhteen.

Myös naiseen kohdistuva väkivalta on hyvin yleistä nicaragualaisissa perheissä.

naisten ja tyttöjen aikaa osallistua maanviljelyyn ja peruskoulutukseen.

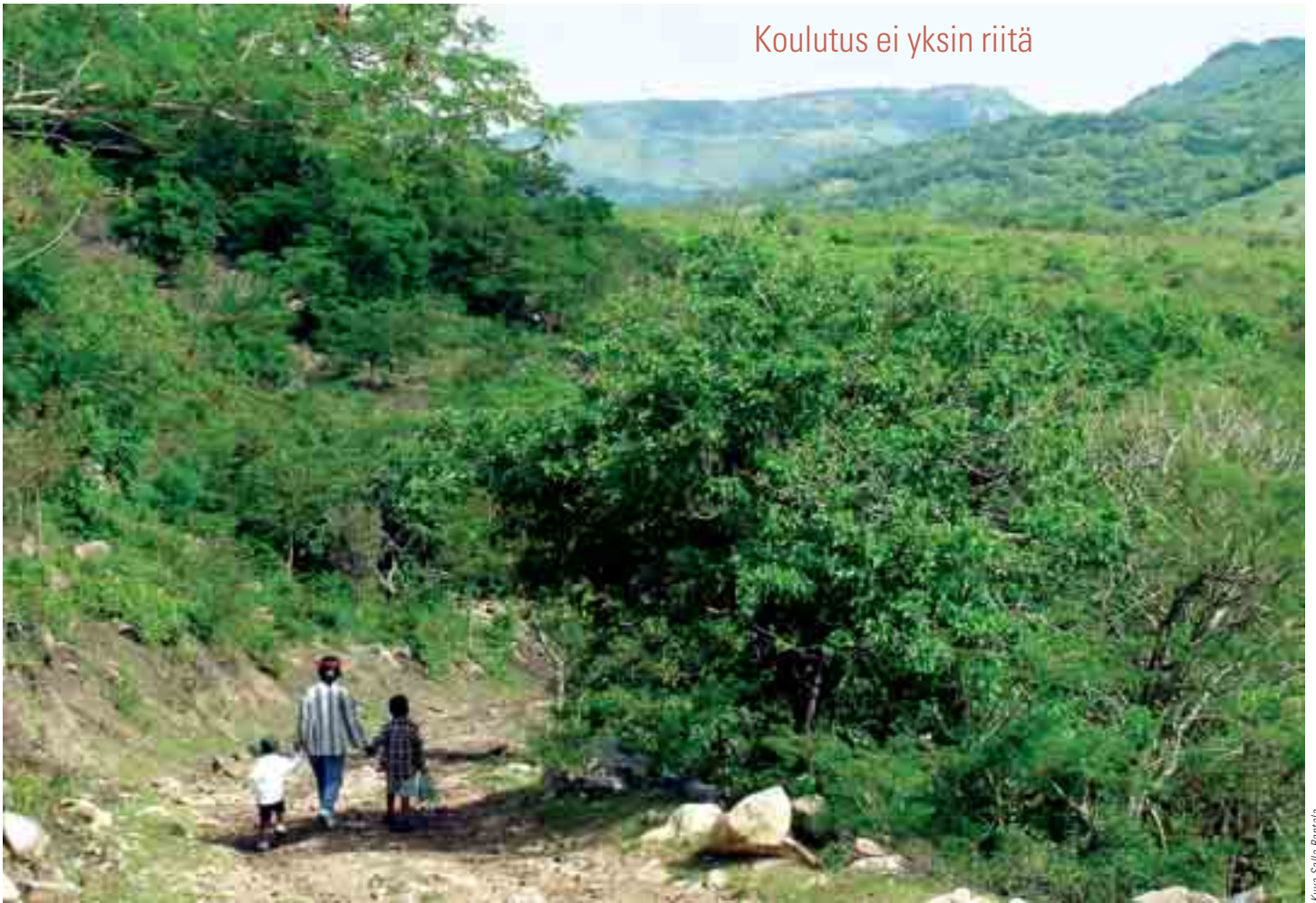
Vastuuta itsestä ja muista

Saurilaiset näkevät tunnelin päässä valonkajon. Kyläläiset ovat hyvin tietoisia siitä, että projektin onnistuminen edellyttää heidän todellista haluaan muuttaa kurssia ja tehdä töitä paremman huomisen puolesta. Tämä ei kuitenkaan yksin riitä.

MDG-kyläkokeilu heittää haasteen myös avunantajille siitä, kuinka hyvin teollisuusmaat ovat sisäistäneet oman vastuunsa ja velvollisuutensa kehitystavoitteiden saavuttamiseksi vuoteen 2015 mennessä. Vuosittaisen kehitysavun nostaminen YK:n suositteluun 0,7 prosenttiin bkt:sta etenee huolestuttavan hitaasti, mikä jääjäämättä merkitsee köyhyyden syvenemistä tuhansilla Saurin kaltaisilla alueilla maailmassa.

Eeva-Maria Vuorenmaa

Kirjoittaja työskentelee Suomen Kenian suurlähetystössä seuraten mm. YK:n vuosituhattavoitteiden edistymistä Keniassa ja Tansaniassa.

Kuva: Sofia Reinola

Yksinhuoltajuus yleistyy

Viime vuosina naisjohtoisten perheiden määrä on kasvanut. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että naisten asema arvoasteikossa olisi noussut, vaan että nämä naiset ovat yksinhuoltajia; leskiä tai usein miehensä hylkäämiä. Heidän harteilleen on jätetty niin taloudellinen vastuu kuin vastuu usein monen lapsen koulutuksesta, terveydenhuollosta ja hyvinvoinnista. Jossain välissä pitäisi ehtiä myös hoitaa itseään.

Boacon kaupungin laitamilla asuva seitsemän lapsen yksinhuoltaja **Milagros Balleres** pitää lastensa koulutusta prioriteettinaan: ”Koulutuksen kautta lapseni pääsevät eteen päin. Haluan tarjota heille mahdollisuuden parempaan elämään kuin mitä minulla on ollut”, Balleres toteaa.

”Onneksi lasten isä lähettää joskus Costa Ricasta rahaa ja sukulaiseni auttavat. Missään nimesä en haluaisi ottaa lapsiani pois koulusta ja laittaa heitä töihin. Se on viimeinen vaihtoehto.”

Balleres ei ole miehensä lähdön jälkeen hakeutunut uusiin naimisiin, vaan on pärjännyt omillaan. Se vaatii vahvaa asennetta.

Yksi suurimmista esteistä naisen aseman paranemiselle Nicaraguassa on heidän vähäinen oikeutensa maahan ja sitä kautta tuottavuuteen ja omistajuuteen.

Nyrkkisääntönä on se, että mitä suuremmasta ja tuottavammasta tilasta on kyse sitä vähemmän nainen osallistuu tilan hoitoon. Maatalousvaltai-

sessä Chontalesin maakunnassa miehet omistavat keskimäärin 81 % tuottavista tiloista ja miesten omistamien tilojen keskimääräinen koko on puolet suurempi kuin naisten.

Naisten panosta päätöksentekoon tarvitaan

Vaikka nicaragualainen nainen taistelikin valtakumouksessa rintarinnan miesten kanssa, ei se ole lisännyt naisten poliittisia mahdollisuuksia rauhan aikana. Nainen kyllä osallistuu muun muassa koulukomiteoihin ja toimii järjestöjen sihteerinä, mutta korkeat virat ovat miesten yksinoikeus. Nainen ei ole läsnä siellä, missä valta on ja missä asioista päätetään. Viimeisten vuosikymmenten aikana naisten jäsenmäärä Nicaraguan parlamentissa on vaihdellut 10 % ja 20 % välillä. Vastavalituista uusista 153 kunnanjohtajasta vain 16 on naisia.

Naisten tasavertainen läsnäolo valtion instituutioissa ja ennen kaikkea lainsäädäntöelimissä olisi olennaista, jotta muun muassa valtion, maakuntien ja kuntien strategisissa suunnitelmissa otettaisiin huomioon sukupuolten erilaiset tarpeet ja intressit.

”Tällä hetkellä kunnat toimeenpaneavat projekteja ajattelematta sukupuolia. Liikuntapalveluihin suunnatuilla varoilla rakennetaan baseball- ja koripallokenttiä. Jos naiset ovat hyötynet esimerkiksi käymälöiden tai vesipisteen rakentamisesta, on se

ikään kuin positiivinen yllätys. Hankkeen alkupe-
räinen tarkoitus ei kuitenkaan ollut helpottaa ni-
menomaan naisten elämää”, toteaa Alba Luz Rob-
les, Boacon kaupungin tunnettu naisaktivisti.

Hän toimii sihteerinä niin Boacon maakunnan kehittämisneuvostossa CODEBOssa kuin kansa-
laisyhteiskuntaa edustavassa COSCIDEBissa sekä
on jäsenenä lukuisissa muissa instansseissa.

Naisten aseman vahvistaminen ei Nicara-
guassa, niin kuin ei missään muuallakaan maail-
massa tarkoita sitä, että nainen yhtäkkiä ottaisi
ylivallan miehestä jättäen hänet paitsioon. Kyse
on yhtäläisistä oikeuksista ja mahdollisuuksista
hallita omaa elämää ja toteuttaa sitä haluamal-
laan tavallaan.

Katri Kaitainen

*Kirjoittaja toimii nuorena asiantuntijana kuntahallin-
non kehittämishankkeessa Nicaraguassa.*

Kirjallisuus:

- Agurto Vilchez, Sonia y Alejandra Guido Cajina (2004). La Esperanza siempre tiene nombre de Mujer. FIDEG, Managua.
- CEPAL, UNIFEM (2004). Las metas de milenio y la igualdad de género: el caso de Nicaragua. Serie Mujer y Desarrollo. Naciones Unidas, Managua.
- Gómez, Ligia y Susana Franco (2004). Estudio de la pobreza rural en Boaco y Chontales. NITPLAN-UCA, Managua.
- Proyecto de Promoción de Políticas de Género (2003). Reducción de la Pobreza, Gobernabilidad democrática y Equidad de Género. GTZ, Managua.

Yritykset – psykopaatteja vai moraalisia toimijoita

Yrityksillä on paljon valtaa, onko niillä myös vastuuta? Jos on, mitä se vastuu on ja keihin se kohdistuu? Mm. tällaisia kysymyksiä pohtii Turun yliopiston käytännöllisen filosofian tutkija Jaani Kuusela, 36, joka tekee väitöskirjaa yritysten yhteiskuntavastuusta.

Kuuselan mukaan kysymys siitä, voidaanko yrityksistä mielekkäästi puhua kuin persoonista, joilla on vastuuta, on filosofisesti hyvin kimurantti. Ainakin voidaan puhua yritysjohdon vastuusta.

Jos päädytään siihen, että yritykset ovat vastuullisia olioita, mitä se tarkoittaa? Kuuselan mukaan standardiksi tulleen vastauksen tähän kysymykseen on muotoillut Archie Carroll jo vuonna 1979. Hänen neliosamallissaan luetellaan yrityksen taloudellinen, oikeudellinen, moraalinen ja filantrooppinen vastuu. Carrollin mukaan taloudellinen ja oikeudellinen vastuu ovat itsestäänselvyksiä – vasta moraalisen ja filantrooppisen vastuun omaksuminen tekee yhtiöstä yhteiskuntavastuullisen.

”Yrityksen on päätöksenteossaan otettava huomioon toiminnan moraaliset vaikutukset, tarkasteltava niitä hyvä-paha-perspektiivistä. Filantrooppisuus eli hyväntekeväisyys ei ole moraalinen velvollisuus, mutta se on hyve, jota myös kernaasti yritykseltä odotetaan”, Kuusela selvittää.

Carrollin neliosamalli on selkeä, mutta ei anna vastauksia konkreettisissa tilanteissa, kun eri vastuualueet ovat keskenään ristiriitaisia. Esim. kun autotehdas Renault irtisanoi Belgiassa 3100 työntekijää, hallitus haukkui sen brutaaliksi ja moraalittomaksi toimijaksi. Toisaalta irtisanomisten myötä Renaultin osakekurssit nousivat 13 prosenttia – ainakin se hoiti taloudellisen vastuunsa erinomaisesti!

Toisen vastauksen – liittyen siihen keitä koetaan vastuuta on tunnettava – on muotoillut Edward Freeman. Hänen sidosryhmäteoriansa (1984) määrittelee organisaation vastuun piiriin kuuluviksi kaikki ne ryhmät, jotka voivat vaikuttaa yritykseen myönteisesti tai kielteisesti, ja päinvastoin. ”Sidosryhmiä ovat kaikki ne ryhmät, josta yritys voi hyödyttää tai haitata, joiden oikeuksia se voi edistää tai loukata.”

Vastuu kaikille sidosryhmille

Toki ennenkin yritykset ovat ottaneet huomioon erilaisia sidosryhmiä, mutta vain sen mukaan, mikä on ollut niille itselleen hyödyllistä tai välttämättömyyttä. Utta Freemanin sidosryhmäteoriassa on se, että nyt huolta ei kanneta vain vaikutusvaltaisista,

varakkaista ja reagoimaan pystyvistä piireistä. Nyt yhtiön sidosryhmiä voivat olla esim. köyhät alkuperäisasukkaat, joiden mailla se toimii.

”Jos sidosryhminä pidetään vain niitä ryhmiä, jotka on pakko oman toiminnan onnistumisen kannalta ottaa huomioon, kyse ei ole moraalista vaan instrumentaalista eli välineellisestä hyödyn tavoittelusta. Moraalinen teko on teko, joka tehdään siksi, että se on itsessään oikein”, filosofi Kuusela täsmentää.

Sidosryhmäteoriaakin on arvosteltu ja pyritty tarkentamaan. Sidosryhmäksi kun osoittautuu helposti koko maailma! Joka tapauksessa sidosryhmäajattelu on lyönyt itsensä läpi, käsite vilahtelee kaikissa yritysraporteissa ja sen myötä yhteiskuntavastuu-keskustelu on harpannut selvästi eteenpäin. Sen myötä on myös alettu kehittää laskentamenetelmiä, joilla voidaan numeerisesti mitata yritysten ympäristö- ja sosiaalisia vaikutuksia.

Myös tutkimus asian tiimoilta laajenee. Esim. Turun kaupakorkeakouluun ollaan perustamassa vastuullisen liiketoiminnan tutkimuskeskusta.

Vastuu vain voiton tuottamisesta

Kaikki eivät kuitenkaan kannata ajatusta yritysten yhteiskuntavastuullisuudesta. Esim. Milton Friedman, taloustieteen Nobelin vuonna 1976 saanut uusliberalismin edustaja, pitää yritysten ainoana

”Globaaleihin taloustoimijoihin voi vaikuttaa vain globaalin säätelyn avulla.”

moraalisena velvollisuutena vastuuta osakkeenomistajille: voiton tekemistä.

”Milton Friedmanin mukaan yhteiskuntavastuu-puhe on yhteiskunnan kannalta suorastaan moraalitonta, koska se sotkee markkinamekanismin toimintaa. Friedmanin ajattelun taustalla hämmöttää modernin kansantalouden isän, Adam Smithin, 1770-luvulla luoma metafora markkinoita ohjaavasta näkymättömästä kädestä, joka kääntää yksityisten ihmisten oman edun tavoittelun lopulta yhteiseksi eduksi. Friedman on esittänyt näkemyksensä jo 1970-luvulla, mutta toistanut niitä myös viime vuonna tehdyissä haastatteluisissa. Hänen teorioitaan olisi syytä tarkastella läpikotaisin”, Kuusela sanoo.

Milton Friedmanin mukaan yritysten säätelytehtävä pitää jättää kokonaan yhteiskunnan ja lainsäädännön harteille. Yritysten itsensä ei pidä itseään millään tavoin pyrkiä säätelymään.

Talousnobelistin näkemykset herättävät filosofi Kuuselassa monia ajatuksia. Ovatko yritykset siis lopulta olemukseltaan amoraalisia – vaila moraalista tajua olevia – toimijoita, kuin psykopaatteja, joita yhteiskunta voi vain yrittää jotenkin suitsia ja pitää aisoissa?

Entä miten pitkälle yritysten yhteiskuntavastuullisuutta voidaan sitten varmistaa yhteiskunnan toimesta? Mitä valtaa yhteiskunnilla on? Käytännössä monet monikansalliset yritykset ovat jättiläisiä verrattuina valtioihin, joissa ne toimivat. Monet valtiot myös tavoittelevat yritysten investointeja lupaamalla niille löyhää lainsäädäntöä ja ennennäkemättömiä vapauksia.

”Kärjistetysti on sanottu, että USA:ssa yhtiöt noudattavat lakia, jos siitä on niille hyötyä. Jos ei, ne maksavat sakot, mikä on niille pikkujuttu”, Kuusela huomauttaa.

Hänen mukaansa – mikäli ei uskota yritysten omaan vastuullisuuteen – ainoaksi vastaukseksi jää globaali lainsäädäntö. Globaaleihin taloustoimijoihin voi vaikuttaa vain globaalin säätelyn avulla. Tämän suuntaisia pyrkimyksiä on jo ollut paljon etenkin YK-järjestöjen ja ay-liikkeen piirissä.

Katri Simonen

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Vastuulliset yritykset -juttusarja alkoi Maailmanpyörän numerossa 3/2004 YK:n Global Compact -aloitteen esittelyllä. Numerossa 4/2004 KESKOn kehitysjohtaja Jouko Kuisma kertoi monikansallisten yhtiöiden uusista keinoista, joiden avulla ne pyrkivät yhteiskuntavastuullisuutensa toteuttamiseen.

👤 Tutkija Jaani Kuusela.

Vastuulliset yritykset

Kuva: Jaani Kuuselan arkisto

Kuva: Olli Turunen

Tsunamin jälkihoidossa hyvä tahto

Tapaninpäivän tsunami herätti eri puolilla maailmaa valtaisan myötätunnon aallon, kiitos television, internetin ja jokamiehen videokameroiden, joiden välittämät kuvat konkretisoivat järkyttävästi luonnon voimaa ja sen aiheuttamia tuhoja. Myötätunnon lisäksi hyökyaalto avasi kukkaroiden nyörejä Vancouverista ja Melbournesta Kapkaupunkiin ja Jällivaaraan. Kynnisen – tai realistisen – näkemyksen mukaan nimenomaan runsas länsimaisten uhrien määrä synnytti apuvyöryn.

Hätäapua nimittäin tuli, ja nopeasti. Kuukausi katastrofin jälkeen uhreille ja kohdemaille oli luvattu apua noin 5,5 miljardin euron arvosta. Sitä ovat tarjonneet ja antaneet niin hallitukset, kansalaisjärjestöt, yksityiset henkilöt kuin kansainväliset rahoituslaitokset. Indonesian naapurimaa Australia on sitoutunut antamaan yli 650 miljoonaa euroa hätäapuna ja lainoina, lisäksi Australian sotavoimat ovat osallistuneet pelastus-, rai-vaus- ja huoltotoimiin. EU:n ja sen jäsenmaiden apu yhteenlaskettuna on noin puolitoista miljardia euroa.

Apu koostuu hätäavusta ja jälleenrakennusavusta kenttäsaaraloihin ja uhrien tunnistamisapuun. Suurimmat avustajamaat ovat Saksa, Britannia, Ranska, Hollanti, Italia, Ruotsi ja Tanska. Suomen antama apu kipuaa yhteensä kymmeneen miljooniin euroihin. Siitä 20 miljoonaa menee humanitaariseen apuun, jälleenrakennus saa vuosina 2005–2007 noin 30 miljoonaa euroa.

Suuria avustajamaita ovat myös Intia, Japani, Kanada, Norja ja Yhdysvallat, mutta myös köyhät ovat antaneet omistaan: muiden muassa Mosambik, Nepal, Itä-Timor ja Beslanin kaupunki ovat antaneet rahaa. Afganistan ja Bangladesh puolestaan lähettivät sotilas- ja lääkintähenkilökuntaa tuhopaikoille.

Aasian kehityspankki on antanut satoja miljoonia euroja eri muodoissa, Maailmanpankki on antanut hätäapua ja pohtii jälleenrakennusohjelmien käynnistämisiä. Kansainvälinen valuuttarahasto on tarjonnut lähes 800 miljoonaa euroa rahoitusapuna, ja on muiden muassa lykännyt Sri Lankan velan takaisinmaksuaikataulua.

Tammikuun lopulla YK sanoikin, että sen pyytämästä hätäavusta, noin 760 miljoonasta eurosta, kaksi kolmasosaa oli jo saatu ja jaettu. Luku on poikkeuksellisen suuri, ei ole nimittäin epätavallista, että maailmanjärjestö saa pyytämästään hätäavusta tiettyyn kohteeseen vain seitsemäsosan. YK muistuttaakin, että tsunamin lisäksi on monia apukohteita, joita kansainvälinen yhteisö ei saa unohtaa.

Koulu Acehissa. Kova EC / ECHO / Amadeu Alafai

Lupaus avusta voi jäädä kauniiksi ajatukseksi

Tällä kertaa rahasta ei siis näytä olevan pulaa. Toinen asia on, täyttävätkö antajamaiden ja kohdemaiden hallitukset antamansa lupaukset myöhemmin. YK ja kansalaisjärjestöt muistuttavat aiemmista esimerkeistä, joissa kauniit sanat eivät ole kokonaisuudessaan toteutuneet. Lupaus avusta on halvempaa kuin sen antaminen.

Keski-Amerikassa vuonna 1998 raivonneen hirmumyrsky Mitchin jälkien korjaamiseen luvattiin apua seitsemän miljardia euroa. Erään selvityksen mukaan avusta oli jaettu vain 30–50 prosenttia. Maanjäristys tuhosi iranilaisen Bamin kaupungin vuoden 2003 lopulla. Ulkopuolelta luvattiin apua lähes 800 miljoonaa euroa, mutta sitä on arvioitu saapuneen Bamiin vain 13–90 miljoonaa euroa.

Syitä on sekä antajissa – hallituksissa ja kansalaisjärjestöissä – että vastaanottajissa. Avunantajat saattavat esimerkiksi asettaa liian kunnianhimoisia jälleenrakennusaikatauluja tai muuten liian tiukkoja ehtoja, tai sitten ne yksinkertaisesti kyllästyvät ja siirtyvät uusiin päivänpolttaviin asioihin.

Vastaanottajamaassa puolestaan apua ei ehkä kyetä organisoimaan ja jakamaan tehokkaasti, paikallisia oloja ja ihmisiä ei kuunnella, tai kohdemaan hallitus haluaa hoitaa jälleenrakennuksen itse, kuten esimerkiksi Iranissa. Yksi ihmislähtöinen lisäviitsaus on korruptio. Mitchin ja Bamin tapauksissa on myös se seikka, että päättävillä paikoilla on vähän katastrofimaiden puolestapuhujia.

Jälleenrakennus kestää pahimmillaan vuosikymmeniä

YK:ta on arvosteltu viime aikoina monelta suunnalta ja monesta syystä, tuorein esimerkki on korruptioepäilyt Irakin ruokaa-öljystä -ohjelmassa. YK:n humanitaarisen avun koordinoitumisto onkin vakuuttanut, että se seuraa tarkkaan tsunamiavun perillemenoja ja rahojen käyttöä. Merkittävä osa avusta on ohjattu maailmanjärjestön eri tahoille, ja erilaisia avustushelmia on jopa tuhansia. YK onkin palkannut ulkopuolisen riippumattoman tilintarkastusyhtiön seuraamaan rahaliikennettä ja epäilyjä varojen väärinkäytöstä.

Yksi YK:n peloista on, että yksityiset yritykset pyrkivät käyttämään tilaisuutta hyväkseen apua tarvitsevien kustannuksella. Toinen huoli on korruptio. Suuri osa luvatuista avustuksista menee suoraan hallituksille, mikä puolestaan vaatii valppausta korruptiota vastaan. Kaikki tsunamin runtelemat maat eivät pyydä apua, mutta esimerkiksi Indonesia on arvioinut tarvitsevänsä 3–4 miljardia euroa.

Transparency Internationalin mukaan Indonesia on yksi korruptoituneimmista valtioista maailmassa. Kohdemaiden paikallisia kansalaisjärjestöjä on kehoitettu seuraamaan avustusten käyttöä ja osallistumaan projektien suunnitteluun. YK:n vastuuta korostaa myös, että avustujajärjestöjä on joka lähtöön, ja niiden kyky auttaa tehokkaasti vaihtelee. Maailmanjärjestön on siten itse kyettävä toimimaan ammattimaisesti.

YK:n saamalla tsunami-hätäavulla on kyettävä estämään uhanneet epidemiat ja akuutit ruokakriisit, ja sitä on kyettävä jakamaan kaikkiin suurim-

ei riitä

piin asutuskohteisiin. Suuren rahavirran avulla YK sanoo myös kyenneensä käynnistämään jälleenrakennuksen ja erilaiset rehabilitaatio-ohjelmat. Silti monet uhrit elävät yhä hätä- tai sijaismajoituksessa, ja terveydenhoito sekä sanitaatio-olot ovat paikoin kurjat.

Avunantajien ja sen jakajien pitkäjänteisyyttä koettelevat myös tsunamin aiheuttaman tuhot infrastruktuurille ja hyökyaallon inhimilliset seuraukset. Esimerkiksi Acehissa tuhoutuneiden koulujen lisäksi lähes kaksituhatta peruskoulun opettajaa sai surmansa. Banda Acehissa jopa kolmasosa kouluikäisistä lapsista kuoli. Eri puolilla Bengalilahtea ja Intian valtamerä sadattuhannet ihmiset ovat menettäneet elinkeinonsa kalastuksesta turismiin.

Aasian kehityspankki arvioi, että tsunamin seurauksena kaksi miljoonaa ihmistä putoaa köyhyysrajan alle. Monet hengissä selvinneet ja uhrien omaiset kärsivät erilaisista psyykkisistä ongelmista ja traumaista. Paikoin viranomaisia on arvosteltu välinpitämättömyydestä tuhoutuneiden kylien ja alueiden asukkaiden tapoja, perinettä, rutiineja ja ihmisarvoa kohtaan.

Esimerkiksi Intiassa ja Sri Lankassa jotkut asukkaat ovat kieltäytyneet muuttamasta viranomaisten määräämiin uusiin kohteisiin. YK:n pääsihteerin Kofi Annanin mukaan tuhojen jälleenrakennus viekin vaikeimmillaan vuosikymmeniä.

Ennakkojärjestelmä Intian valtamerelle

Vastaavien suurтуhojen estämiseksi on ryhdytty keskustelemaan ja toimiin luonnonkatastrofeista varoittavan ennakkojärjestelmän rakentamiseksi. Tammikuussa Thaimaan Phuketissa järjestetyn ministerikokouksen jälkeen valmisteluja on koordinoitunut YK. Toteutustavasta ja rahoituksesta ei ole kuitenkaan vielä sovittu.

YK:n alainen katastrofien torjumistoimisto ISDR on ehdottanut, että ennakkovaroitusjärjestelmän rakentamiseen ja muunlaisiin varautumistoimiin kuten infrastruktuurien kehittämiseen ja evakuointisuunnitelmiin laitettaisiin vuosittain kymmenen prosenttia maailmalla liikkuvasta humanitaarisesta avusta, eli kyse olisi hieman alle viidestäsadasta miljoonasta eurosta.

Tällä hetkellä ennakkotoimiin sijoitetaan vain kaksi prosenttia humanitaarisesta avusta. YK:n humanitaarisen avun johtaja **Jan Egeland** on todennut, että jokainen ennakoitiin sijoitettu euro säästää kymmenkertaisesti takaisin hädän sattuessa. Luonnonkatastrofit ovat myös merkittävä uhka YK:n asettamien vuosituhattavoitteiden saavuttamiseksi.

Janne Hopsu

Kirjoittaja on ulkomaantoimittajana MTV3:n uutisissa.

Kuva: Olli Turunen

Tsunamimaat: Velkojen helpotus – totta vai suhdetoimintaa?

Kehitysmaat ovat alistuneet puhumaan CNN-syndroomasta. Televisiokameroiden katoamisen myötä katoavat katastrofien kurittamista maista myös suureen ääneen luvatut länsivaltojen avustusrahat. Käykö näin myös tsunami-maitten velkahelpotusten kanssa?

Vuonna 2003 sattuneen maanjärjestyksen jälkihoito iranilaisessa Bamin kaupungissa ja vuonna 1998 Väli-Amerikassa riehuneen Mitch-hurrikaanin aiheuttamien vahinkojen korjaaminen ovat esimerkkejä siitä, miten kansainvälisen yhteisön avustuspaukset ovat toteutuneet vain osin. Tosin esimerkiksi Bamin tapauksessa joku osa avustusten vähäisyydestä johtuneet myös maan omien viranomaisten byrokraattisesta ja joustamattomasta suhtautumisesta ulkomaalaisiin avustusjärjestöihin.

Lainojen peruuttamisen tie on saattanut kehitysmaille hyvinkin petollinen. Mailta on vaa-dittu talousuudistuksia, jotka voivat kipeästi koskettaa kaikkein köyhimpiä kansanosia ja kääntä näin omia päämääriään, köyhyyden poistamista vastaan.

Hämmäntävää länsimailta on sekin, että samaan aikaan kuin G8-maiden nykyinen puheenjohtajamaa Britannia ajaa tarmokkaasti kaikkein pahiten velkaantuneiden maiden lainojen anteeksi-antoa, Yhdysvallat muuttaa kehitysavun käsitettään. Yhdysvallat laskee nyt laillisten ja laittomien siirtolaistensa kotiin lähettämät avustukset ”kehitysavuksi”, joihin lasketaan myös esimerkiksi Israelin massiivinen sotilasapukin.

Miten siis käy, kun todellisuus ja puheet tsunamin ruhjomien maiden velkahelpotuksesta kohtaavat toisensa?

Suomi tekee mitä Pariisin klubi sanoo

Kehitysyhteistyöneuvos **Matti Junnila** ulkoministeriöstä sanoo, että Suomi on valmis tsunamin iskemien maiden velkojen jäädyttämiseen.

”Tsunamin jälkeen pidettiin 12. tammikuuta Pariisin klubin kokous, jossa sovittiin, että velkojat eivät vaatisi velkojen lyhennyksiä, jos kärsineet maat sitä pyytävät. Odotamme, kunnes Maailmanpankki/Kansainvälinen valuuttarahasto ovat tehneet arvionsa kunkin maan jälleenrakennustarpeista”, Junnila kertoo.

”Lisäksi harkitsemme kehitysluoton osalta mahdollista anteeksi-antoa, jos sitä pyydetään. Kärsineistä maista ainoastaan Indonesialla on kehitysluottoa Suomelta. Indonesialla on lisäksi jouk-

ko normaaleja vientiluottoja, jotka ovat myös Pariisin Klubin suosittujen piirissä.”

Kun Pariisin klubi antaa suosituksensa Suomen toimenpiteet riippuvat Junnilan mukaan siitä, haluaako lainanottajamaa esitettyjä velkahelpotuksia käyttää. Eräissä tapauksissa siitä saat- ta olla haittaa uusien luottojen saamisessa, kun luottokelpoisuusluokitus voi laskea näiden velkajärjestelyjen johdosta.

”Jos Indonesian kehitysluotto annettaisiin anteeksi niin Suomen valtio menettäisi jäljellä olevan luoton määrän, hieman yli 4 miljoonaa euroa, sekä siitä tulevaisuudessa aiheutuvat korkotulot. Vientiluottojen osalta valtio joutuisi anteeksiannon yhteydessä korvaamaan firmoille tai pankeille jäljellä olevan velkapääoman menetykset.”

Junnila ei hyväksy ajatusta siitä, että velkojen jäädytys olisi vain jonkinlaista länsimaitten suhdetoimintaa, jos maat joka tapauksessa pystyvät käytännössä maksamaan vain velkojensa korot.

”Uskoisin, että mikään kehitysyhteistyössä mukana oleva avunantaja ei lähde vakauttamaan luottoja PR-mielessä. Kyllä kaiken toiminnan tarkoitus on auttaa huonossa tilassa olevia maita. Se, että jotkut maat eivät saa talouttaan kuntoon ja joutuvat jatkuvaan velkojen takaisinmaksuvaikeuksiin johtaa ennen pitkää siihen, että heidän velkojaan annetaan anteeksi. Siinä yhteydessä ja uusien velkojen saamiseksi isoilta rahoittajilta kuten IMF:ltä nämä maat joutuvat sitoutumaan taloutensa uudistamiseen.”

Suvi Arapkirli

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Pariisin klubi

Pariisin klubi on julkisten velkojen epävirallinen ryhmä, jonka tarkoituksena on etsiä koordinoituja ja kestäviä ratkaisuja velallisvaltioiden maksuvaikeuksiin. Pariisin klubi sopii uusista velkajärjestelyistä joko lykkäämällä maksuja tai myöntämällä helpotuksia maksuvelvoitteista. Päätökset klubissa tehdään yksimielisesti.

Vaikka Pariisin klubi on epävirallinen ryhmä, jolla ei ole kansainvälisoikeudellista perustaa, sen päätöksentekoa ohjaamaan on muotoutunut lukuisia sääntöjä ja periaatteita. Velkajärjestelyn edellytyksenä on, että velallismaa on sitoutunut tekemään tarvittavat uudistukset taloudellisen

asemansa parantamiseksi. Velallismaan on myös osoitettava, ettei se kykene suoriutumaan velvoitteistaan. Käytännössä edellytetään, että velallismaalla on Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) tukema ohjelma ja velkajärjestely perustuu ohjelmassa arvioituun rahoitusvajeeseen.

Pariisin klubissa on 19 pysyvää jäsentä sekä tarpeen mukaan kutsuttavia velkojamaita. Suomi on yksi klubin jäsenmaista.

Pariisin klubin sihteeristönä toimii Ranskan valtiovarainministeriö.

Lähde: Valtiovarainministeriön verkkosivut www.vm.fi

Kuva Euroopan yhteisö

Siviilikriisinhallinta

Kansalaisjärjestöt toimivat nopeasti

Siviilikriisinhallinnan tarve on noussut keskusteluihin voimalla erityisesti Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin jälkeen. On koettu, että etenkin tällaisissa tilanteissa tarvitaan valtioiden ja kansalaisjärjestöjen organisoimaa apua nopeasti helpottamaan avustustoimia ja jälleenrakennusta. Siviilikriisinhallinta on kuitenkin paljon muuta kuin ”katasrofiapua”.

Siviilikriisinhallinnalla tarkoitetaan useimmiten siviilitoimijoiden toimintaa kriisialueilla ihmisten suojelemiseksi ja yhteiskunnan perustoimintojen turvaamiseksi ennen tai jälkeen konfliktin tai sen aikana.

Siviilikriisinhallinnan käsite on uudelleen keksitty pyörä, sillä suuri osa toiminnasta, jota nyt kutsutaan siviilikriisinhallinnaksi, on toimintaa, jota on harjoitettu jo useiden kymmenien jollei jopa satojen vuosien ajan. Siviilikriisinhallinta on kattokäsite aseettomille siviilitoimijoille, joilla erilaisissa kriisi- ja konfliktitilanteissa uhattuina olevia arvoja pyritään pelastamaan tai näihin kohdistuvan uhkan määrää pyritään vähentämään.

Siviilikriisinhallinnan tulee olla kriisinhallintavalikoimissa aina ensisijainen. Sotilaallisen kriisinhallinnan tulee siis olla alisteinen siviilitoimijoille toisaalta luomalla edellytykset siviilien harjoittamalle kriisinhallinnalle ja toisaalta toimimalla viimeisenä mahdollisuutena vakavan väkivaltaisen konfliktin ehkäisemiseen mikäli siviilitoimien ei ole päästy toivottavaan tulokseen.

Konfliktin ehkäisystä tuhojen korjaamiseen

Euroopan unioni on määritellyt siviilikriisinhallinnan Feiran Eurooppa-neuvoston päätöksellä neljään osa-alueeseen: poliisiyhteistyö, oikeusvaltion periaatteiden edistäminen, siviilihallinto ja siviilien suojeleminen.

Kansalaisjärjestöjen siviilikriisinhallintatoimintaa koordinoiva Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto KATU näkee siviilikriisinhallinnan monisektoraalisena konfliktin ehkäisemiseen ja konfliktista aiheutuneiden tuhojen korjaamiseen pyrkivänä toimintana, joka yhdistää eri alojen osaamista.

Siksi myös siviilikriisinhallinnan eri toimijoiden välistä koordinaatiota ja yhteistyötä tulee tehostaa. Kansalaisyhteiskunnan ja erityisesti kansalaisjärjestöjen siviilikriisinhallintatoiminta tulee huomioida osana siviilikriisinhallintaa. Viranomaisten tulee jatkossakin kehittää suhteitaan kansalaisjärjestöihin ja nähdä niiden toiminta valtion omaa toimintaa täydentävänä ja laajentavana.

Siviilikriisinhallinnan merkitys kasvaa kriisialueiden kehityksen tukemisessa kohti demokratiaa, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien edistämistä, hyvää hallintoa ja toimivaa yhteiskuntaa. Kansalaisyhteiskunnan kehittyminen on olennainen osa tasapainoista ja vakautta lisäävää yhteiskunnallista kehitystä.

Siviilikriisinhallintaa kehitettäessä on varauduttava paitsi voimavarojen lisäämiseen, erityisesti tehtäviin alueella, jossa toimii yksi tai useampia sotilaallisia ja siviilikriisinhallintaoperaatioita ja tavallisesti useita kansainvälisiä järjestöjä ja kansalaisjärjestöjä. Tämä korostaa yhteistyön ja koordinaation merkitystä. Siviilikriisinhallinnan kokonaisuuden hallitseminen muodostuu haasteeksi, kun toiminta voi ulottua tarkkailu-, koulutus- ja neuvonantotehtävistä poliisitoimen ja rajapoliisitoiminnan, oikeushallinnon, pelastustoimen, infrastruktuurin ja peruspalvelujen käytännön hoitamiseen. Nopean toiminnan kyky muodostuu siviilikriisinhallinnan osalta monelta osin yhtä ratkaisevaksi kuin sotilaallisessa kriisinhallinnassakin. Vakauttamis- ja jälleenrakennustoimintojen tarve kasvaa.”

• Suomen hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteon (VNS 6/2004) määritelmä siviilikriisinhallinnasta.

Siviilikriisinhallinnan merkitys on korostunut tilanteessa, jossa aseellisen konfliktin jälkeen yhteiskunta elää murros- tai siirtymäkautta siirtymässä sotilashallinnosta kohti valtion siviilirakenteiden uudelleenmuodostamista sekä siviiliyhteiskunnan toimintojen vahvistamisesta. Saatujen kokemusten myötä on havaittu, että sotilasorganisaatio ei ole paras eikä kykeneväkään tehtävään, joka ei sille kuulu. Yhteiskunnan siviili-tehtäviä tarvitaan hoitamaan siviilivirkamiehiä ja siviiliyhteiskunnan moniin tehtäviin tarvitaan siviiliammattilaisia.

Malliesimerkki tämänkaltaisesta tilanteesta on Kosovo, jossa aseellisen konfliktin jälkeen olla siirtymässä siviilihallinnon suuntaan ja jossa samanaikaisesti rakennetaan sekä hallinnollisia rakenteita että kansalaisyhteiskunnan rakenteita, jotka sodan aikana haurastuivat ja uhkasivat kadota kokonaan.

Tsunamin iskemien maitten ulkomaan velat

Indonesia:	132,2 miljardia dollaria
Intia:	104,4 miljardia dollaria
Thaimaa:	59,2 miljardia dollaria
Malesia:	48,6 miljardia dollaria
Sri Lanka:	9,6 miljardia dollaria
Somalia:	2,7 miljardia dollaria
Seychellit:	560 miljoonaa dollaria
Maldiivit:	270 miljardia dollaria

Tsunamin vaurioittamien maitten pitäisi lyhentää velkojaan Pariisin klubin 19 rikkaalle teollisuusmaalle 5 miljardia dollaria tänä vuonna.

Lähde: BBC News/25.01.2004

Toiminta ennen kriisiä

Kansalaisjärjestöt voivat auttaa siviilikriisinhallintatehtävissä monesti tilanteissa, joissa muiden toimijoiden valmiudet eivät vielä ole käytössä tai tilanteen monimutkaisuuden vuoksi päätöksiä toiminnasta ei saada aikaan.

Keskeisin kansalaisjärjestöjen toiminnan muoto ennen kriisiä on *kehitysyhteistyö* kaikissa sen eri muodoissa. Tässä yhteydessä toimintaa voitaisiin kuvata paikallisen kansalaisyhteiskunnan rakenteiden tukemisena mm. kansalaisjärjestökentän toiminnan edellytyksiä kehittämällä ja toimintaa tukemalla.

Toinen merkittävä toimintojen kokonaisuus on *koulutus*, jota hyvin useat kansalaisjärjestöt antavat. Tällaisia koulutustoiminnan muotoja ovat esimerkiksi Suomen YK-liiton antama kansainvälisyyskasvatus, Amnesty Internationalin antama ihmisoikeuskoulutus sekä edelleen useiden rauhanjärjestöjen antama rauhankasvatus. Suomen Punainen Risti on merkittävä henkilöstön kouluttaja katastrofiaputehtäviin. KATU järjestää konfliktinehkäisy- ja siviilikriisinhallintakoulutusta järjestöjen edustajille, joissa annetaan välineitä konfliktien ehkäisemiseen ja toimintaan kriisialueilla.

Kaikilla edellä mainituilla koulutuksen muodoilla on päämääränä suoraan tai hieman epäsuoremmiin konfliktien ehkäisyn päämäärä rauhanomaisten ristiriitojen ratkaisumallien edistämisen kautta.

Oma tehtävänsä on myös tutkimustoiminnalla, jota harjoittavat sekä tutkimuslaitokset että kansalaistoimintaan suuntautuneet järjestöt. Tutkimustoiminta on tärkeää monesta syystä. Ennen muuta tutkimus on merkittävää siksi, että parhaimmillaan tutkimus tarjoaa tieteellisin tutkimusmenetelmin koeteltua ja kriittisesti arvioitua tietoa toiminnan suunnittelun pohjaksi.

Varsin tärkeä konfliktia tai kriisiä edeltävä toiminta on luonnollisesti *valmistautuminen mahdollisen katastrofivun antamiseen*. Tämä tarkoittaa sekä materiaalistien edellytysten kokoamista, mutta myös henkilöstön koulutusta ja katastrofiaputoimintaan lähetettävän henkilökunnan rekrytoimisjärjestelmien suunnittelua ja ylläpitoa.

Toiminta kriisin akuutissa vaiheessa

Erityisesti aseellisen konfliktin ollessa kyseessä on useiden kansalaisjärjestöjen toiminta kriisialueella usein lähes mahdotonta. Kansalaisjärjestöjen kädet eivät kuitenkaan kriisin akuuteimmassakaan vaiheessa ole aivan sidotut. Keskeinen toiminnan muoto kriisin akuutissa vaiheessa onkin *katastrofiapu* ja *pakolaisapu*, joita tietyt suuremmat ja voi-

mavaroiltaan merkittävämät kansalaisjärjestöt kykenevät varsin tehokkaasti antamaan.

Onnettomuus- ja luonnonkatastrofitilanteissa valtionhallinnon siviilikriisinhallintaresurssit ovat keskeisellä sijalla. Kansalaisjärjestötoiminta voidaan tämänkaltaisissa tapauksissa nähdä lähinnä viranomaistyötä avustavana ja tukevana toimintana. Kansainvälisesti on kuitenkin myös esimerkkejä, joissa vapaaehtoistoiminta on ollut siviilikriisinhallinnan kannalta täysin keskeistä viranomaisten ollessa kykenemättömiä toimimaan tarpeeksi tehokkaasti.

Yllä mainittujen kenttätöimintojen ohella hyvin merkittävää toimintaa on *kriisialueiden ihmisoikeusmonitorointi*, sillä usein juuri kriisialueiden siviiliväestön ihmisoikeustilanne on vakavasti uhattuna. Suuri osa vuosituhannen vaihteen sodista on käyty valtioiden sisällä ja itse asiassa keskellä asutettuja alueita, mikä luonnollisesti asettaa siviiliväestön hyvin vaikeaan asemaan. Erityisesti kun taistelut käydään varsin usein sissisotana asutuskeskuksissa eivätkä taistelijat välttämättä kana asepukea. Näin ollen siviiliväestön erottaminen taistelijoista on vaikeaa ja tämän seurauksena siviiliväestöön kohdistuu väkivaltaa.

Ihmisoikeusmonitorointi sisältää myös poliittisen painostuksen ulottuvuuden, jolla pyritään vaikuttamaan päätöksentekijöihin kriisialueilla olevien siviilihenkilöiden ihmisoikeuksien kunnioittamisen puolesta. Edelleen, kriisiä voidaan tutkia sen vielä kestäessä, jotta kriisin jälkihoidon suunnittelu voitaisiin käynnistää mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja mahdollisimman pätevän tiedon pohjalta. Tällöin itse toimintaan voidaan ryhtyä välittömästi tilanteen salliessa eikä suunnitteluun kuluisi tilanteen rauhoittua enää paljon aikaa.

Kansalaisjärjestöt kriisin jälkihoidossa

Akuutin kriisin laannuttua kansalaisjärjestöt ovat mukana erilaisissa *jälleenrakennushankkeissa*. Näihin läheisesti kytköksissä ovat myös *demobilisointihankkeet*, joilla entisiä taistelijoita pyritään integroimaan takaisin yhteiskuntaan järjestämällä heille edellytyksiä siviilielämän rakentamiselle. Tässä tehtävässä erilaiset työllistämisen- ja yhteiskuntaan ”palauttamisen” hankkeet ovat hyvin tärkeitä, sillä joissakin tapauksissa pitkäaikaisen konfliktin taistelijoina toimineiden henkilöiden ainoa varsinainen ammattitaito on aseiden käyttö ja sissisodan taktiikka.

Etenkin pitkäaikaiset aseelliset konfliktit saattavat aiheuttaa suuria psyykkisiä traumoja jopa kokonaisille väestöosille. Esimerkkinä mainittakoon Ruandan, Bosnian ja Kosovon sotien aikaiset siviiliväestöön kohdistuneet julmuudet.

Tällaisissa tapauksissa monilla mielenterveys-työhön, terveydenhoitoon, lapsityöhön ja vanhus-ten apuun erikoistuneilla kansalaisjärjestöillä saattaa olla edellytyksiä alueella kipeästi tarvittavan *mielenterveystoiminnan avustamiseksi*. Useinkaan tämänkaltaisilla konfliktialueilla ei paikallisella valtiovallalla (jos sitä ylipäätään on) ole resursseja huolehtia kansalaistensa mielenterveydellisistä traumoista.

Kansalaisjärjestöillä on paljon kokemusta *demokraattisen hallinnon ja oikeusvaltion* toiminnasta. Näissä kysymyksissä ne voivat toimia esimerkkinä ja kouluttaa paikallista väestöä. Demokraattiseen yhteiskuntaan kuuluu *vahva kansalaisyhteiskunta*, jota kehittämässä ja lujittamassa kansalaisjärjestöt ovat omiaan. Järjestöt voivat toimia paikallisten kansalaisjärjestöjen *yhteyksien välittäjinä* ja edelleen niiden *toiminnan edellytysten auttajina ja yhteistyökumppaneina* niin kuin tälläkin hetkellä jo varsin usein tapahtuu.

Siirtyminen arkipäivään yhteistyössä

Naisten asema on usein erityisen uhattuna konfliktin aikana ja monilla kriisialueilla jo ennen konfliktia. Kansalaisjärjestöt voivat tukea paikallisia naisia ja heidän järjestöjään mm. kouluttamalla ja työllistämällä sekä osoittamalla naisten olevan oleellinen osa yhteiskuntaa ja sen päätöksentekokoneistoa.

Siirtyminen kriisin jälkeen takaisin mahdollisimman normaaliin eli vakaaseen ja ennakoitavaksi koettavaan arkipäivään on äärimmäisen tärkeää sekä lapsille että aikuisille. Eräs erityisesti lapsia ja nuoria koskeva selvä arkipäivän jatkuvuutta ja perusturvaa antava tekijä on koulujen toiminnan alkaminen.

Itse asiassa koulujen aukeaminen ei ole tärkeää yksinomaan lapsille ja nuorille, jotka käyvät koulua vaan asialla on merkitystä myös lasten ja nuorten vanhemmille, joille koulujen avautuminen antaa myös toivoa lasten tulevaisuudesta. Samalla koulu saattaa toimia esimerkiksi kyläyhteisössä sosiaalisen toiminnan keskuksena ja jonkinlaisena siviiliyhteiskunnan siemenenä. *Koulujen toiminnan avustaminen* on ala, jolla kansalaisjärjestöt toimivat jo nyt.

Kaikkia toimijoita – niin valtiollisia, kansainvälisiä järjestöjä kuin kansalaisyhteiskuntaakin – tarvitaan hoitamaan niille parhaiten kuuluvia tehtäviä. Jotta siviilikriisinhallinta onnistuisi mahdollisimman hyvin, tarvitaan ennen kaikkea eri toimijoiden välistä koordinaatiota ja yhteistyötä.

Anne Palm

Kirjoittaja toimii Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkoston KATUn pääsihteerinä.

Miksi rahat sotilaille, ei siviileille?

Suomi satsaa vuodessa 100 miljoonaa euroa sotilaalliseen kriisinhallintaan, siviileille annetaan tästä vain kymmenesosa. EU:n suomalaiset taistelujoukot on kohuttu ja pian koulutetukin kommandojoukko. Siviilipuolen vastaavia tuskin mainitaan. Miksi siviilit jäävät edelleen sotilaiden jalkoihin?

Suomi on osa EU:n siviilikriisinhallintaa, jonka painopistealueiksi on sovittu poliisitoimi, oikeusvaltion vahvistaminen, siviilihallinnon vahvistaminen kriisitilanteessa sekä pelastustoimi. EU:n nimissä toiminta alkoi vuonna 2003, kun Bosnia-Hertsegovinassa ja Makedoniassa alettiin kehittää poliisivoimia. Ensimmäinen oikeusvaltion vahvistamisoperaatio alkoi puolestaan Georgiassa vuonna 2004.

Suomessa siviilikriisiin keskittyvää koulutusta aloitellaan Pelastusopistolla Kuopiossa.

Syyskuussa 2004 valmistunut hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko oivalsi, että sisäinen turvallisuus on riippuvainen ulkoisesta turvallisuudesta ja koko maailman kehityksestä. Pääministeri **Matti Vanhanen** sanoi tärkeässä linjapuheessaan marraskuussa, että kansainvälinen yhteistyö terrorismin vastustamiseksi ja uusi yhteistyö sotilaallisen kriisinhallinnan alueella tulevat ”hallitsemaan lähivuosien toimintaa”.

Siviilikriisinhallintaa Vanhanen ei maininnut.

”Eduskuntakin ihmetteli rahanjakoa”

Sisäministeriön neuvotteleva virkamies **Erkki Platana** sanoo, ettei edes valtiojohto tarkkaan tiedä, mitä siviilikriisinhallinnalla tarkoitetaan. EU:n ensimmäiseen asiapilariin kuuluva, komissiojohtoinen pelastustoimi ja kakkospilariin kuuluva,

valtioidenvälinen siviilikriisinhallinta ovat menneet sekaisin.

Miksi sotilaskriisinhallintaan annetaan niin paljon enemmän rahaa?

”Hyvä kysymys! Eduskuntakin on kiinnittänyt hallituksen huomiota asiaan.”

Platan hyväksyy senkin olettamuksen, että aseteollisuuden voimakkaalla lobbylla Brysselissä saattaa olla asian kanssa jotain tekemistä. Julki-suuskuvakin korostaa sotilastoimien tärkeyttä.

Painopiste ei ole muuttumassa

Miksi siviilikriisinhallintaan satsataan Suomessakin edelleen se kymmenesosa sotilaallisesta kriisinhallinnasta? Onko näköpiirissä suhteen suuri keikaus?

”Siihen en usko. Mutta viimeisen kahden vuoden aikana on tapahtunut merkittävää edistystä. Marraskuussa 2004 hyväksyttiin EU:n voimavarakonferenssissa uusi kapasiteettitavoite. Siviili-asiainkomitean tavoitteena on saada melkein 13 000 asiantuntijaa rekisteröityä”, Platan arvioi.

”Tavoitteena meillä Suomessa on saada toukokuuhun 2005 mennessä luettelo asiantuntijoista, katsoa tarpeet ja vaihtoehtoiset toimintamallit, jotka toimisivat suunnittelun pohjana.”

ETYJ:n, Euroopan Neuvoston ja siviilikriisinhallinnan yksiköstä ulkoministeriössä vastaava päällikkö **Anu Laamanen-Ryter** selittää resursien nykyjakoa myös sotilas- ja siviilipuolen laadullisella erolla. Siviilipuolella on kyse pitkälle erikoistuneista asiantuntijoista, jotka valikoituvat täsmällisiin tehtäviin. Sotilaspuolella puhutaan aina yleensä vähintään sadoista ihmisistä.

Laamanen-Ryter sanoo, ettei hän pysty enustelevaan, miten EU:n vuonna 2006 mahdoli-

sesti voimaan astuva perustuslaillinen sopimus ja siitä seuraava ulkoasiainhallinnon perustaminen vaikuttavat siviilikriisinhallintaan. Mutta se, mitä Suomi tulee tulevinakin vuosina ajamaan ensisijaisina tavoitteinaan, on hänelle selvää.

”Ihmiskaupan vastustaminen, naisten ja lasten asema, marginaaliryhmien huomioon ottaminen”, Laamanen-Ryter luettelee. ”Kentälle ei saa lähettää ketään ilman koulutusta näihin periaatteisiin.”

”Sotilaat ymmärtävät tehtävänsä”

”Minusta sotilailla on selkeä käsitys siitä, mikä kuuluu heille, mikä siviileille”, Laamanen-Ryter arvioi. Hän ei suostu näkemään ongelmaa siinä, että suomalaisetkin sotilaat saattavat hoitaa rauhanturvaoperaatioissa selvästi siviilipuolelle kuuluvia tehtäviä. Kabulissa suomalaiset sotilaat ovat esimerkiksi jakaneet siemenviljaa ja kunnostaneet tyttökouluja.

”Tällainen on järkevää ja hyödyllistä paikallista toimintaa.”

Tulevaisuuden haasteina EU:n siviilikriisinhallinnassa voivat olla Laamanen-Ryterin mielestä Irakin sodan jälkihoito samoin kuin Darfurin ja Kongon tilanne.

Suomalaiset ovat jo nyt mukana Jordaniassa kouluttamassa irakilaisia poliiseja, ja tämän tyyppinen oikeusvaltion vahvistaminen tuomareitakin kouluttamalla jatkunee Irakin ulkopuolella.

”Euroopan unioni on aloittelemassa Kongossa poliisikoulutushanketta. Sudanissa katsotaan, miten rauhanprosessi etenee. Myös YK on myös aloittamassa siellä omaa operaatiota.”

Mistä olisi myönteisiä esimerkkejä konfliktin etenemisen katkaisusta, rauhasta?

”Norja sai Sri Lankassa aikaan tulitaukosopimuksen ja yhteispohjoismaisena hankkeena siellä valvotaan aseleposopimusta, joka on ehdoton edellytys Sri Lankan hallituksen ja tamilitiikereiden rauhanneuvottelujen jatkumiselle. Tämä on viideltä pieneltä pohjoismaalta hieno satsaus ja se on ollut mitä suurimmassa määrin menestyksellinen operaatio.”

”YK täytti valtatyhjiön”

VTM **Terhi Nieminen-Mäkynen** on siviilikriisinhallinnan veteraani. Hän johti Kosovossa Prizrenin kaupunkia YK:n nimittämänä pormestarina syyskuusta 1999 toukokuuhun 2000 ja on senkin jälkeen käynyt maassa.

Hän usko, että Kosovolle ulkopuolisen hallinnon pystyttäminen oli ainoa oikea ratkaisu. Serbien lähdön jälkeen kaupunkien virat olivat valanneet sodasta palaavat nuoret pätemättömät miehet, jotka nimittivät muihin virkoihin aivan >>>>

Kuva: Yoshii Shimizu / IFRC

Siirtyminen mahdollisimman normaaliin arkipäivään on tärkeää lapsille ja aikuisille.

>>>> yhtä pätemättömiä ystäviään ja sukulaisiaan. Al-
baaneilta puuttui tuore hallintokokemus, sillä hei-
dät oli puhdistettu Kosovon hallinnosta 1980-lu-
vun lopussa.

”Ensimmäinen tehtävämme oli päästä eroon
tämä rinnakkaisjärjestelmästä.”

Nieminen-Mäkynen kertoo monen YK-hal-
linnon käytännön saavutuksesta esimerkkinä sen,
miten Prizrenin vanha turkkilainen kaupunki saa-
tiin pelastettua holtittomalta autojen invaasiolta ja
liikennekaokselta perustamalla kaupunkiin yk-
sisuuntainen, sisäinen kehätie.

Ehdoton valta epäilyttää

Tekemisen ja onnistumisen henkilökohtaisiin tun-
teisiin sekoittuu Nieminen-Mäkysellä rajuja epä-
ilyjä YK:n mandaatin onnistumisesta.

”YK:lla ei ollut mitään systeemiä, jolla ihmi-
set sijoitettiin eri puolille Kosovoa. Minulla oli en-
tisenä kansanedustajana ja kunnallispoliittikkona
kokemusta ja tietoa kunnan johtamisesta. Monil-
la muilla ei ollut!”

”Minua hirvitti siinä työssä sadan prosentin
valta. Johdin sekä kaupunginhallitusta että -valtuus-
toa, enkä olisi saanut laittaa asioita edes äänestyk-
seen, mutta laitoin silti. Haluni opettaa demokra-
tiaa meni vallankäytön yli. Mutta muualta on tullut
syytöksiä YK:n siviilivirkamiehiä vastaan.”

Kosovossa on edelleen noin 30 000 sotilasta.
Nieminen-Mäkynen mukaan YK on osittain epä-
onnistunut tilanteen normalisoinnissa eikä hän
pidä siitäkään, että sotilaat ovat ehkä lähteneet
laajentamaan liikaakin omia tehtäviään.

”Ei ole mitään normaalia siinä, että lapset
näkevät aseistetut sotilaat rakentamassa leikki-
kenttää.”

Kosovo on kokenut saman kohtalon kuin mo-
net muutkin YK:n pelastamat alueet. Köyhyys ajaa
nuoria naisia prostituutioon sekä maan sisällä että
ulkomailla ja sotilaita on ollut mukana kosovolai-
stenkin naisten hyväksikäytössä.

”Mutta on muistettava, että selvitysten mu-
kaan rauhanturvaajat syöllistyvät tähän paljon
vähemmän kuin muut.”

Nieminen-Mäkynen vaatii silti selkeää lop-
pua sotilaitten rankaisemattomuudelle naisten
oikeuksien loukkaamisesta ja koulutuksen rajua
lisäämistä.

”Naisten oikeuksien kunnioittamisesta pitää
tulla koulutukseen oikea oppiaine, se ei saa olla
vain ylimalkainen maininta.”

Naton mandaatin nopealle lopulle Nieminen-
Mäkynen ei näe suuria toiveita.

”Välillä minusta tuntuu, että Kosovo on eri
maiden sotilaiden kenttäharjoitusalue. Niin kauan

kuin Kosovon yleispoliittinen status on epäsel-
vä, sinne on vaikea saada investointeja. Eikä ta-
lous lähde nousuun ellei tuotantolaitoksia saa-
da taas käyntiin.”

”Itsenäisyyden myöntäminen Kosovolle on
kiinni siitä imaginäärisestä pelosta, mitä tapah-
tuisi, jos Eurooppaan syntyisi muslimivaltio. Al-
baanit ovat muslimeja, kansainvälinen yhteisö ei
halua muslimivaltiota Eurooppaan.”

Kansalaisjärjestöt kriisinhallintaan

”Konfliktien ennaltaehkäisyyn on satsattava huo-
mattavasti nykyistä enemmän”, vaatii Terhi Nie-
minen-Mäkynen.

”Signaaleja konfliktien syntymisestä on opitta-
va tulkitsemaan. Valtiot eivät useinkaan pysty toi-
mimaan kansainvälisten sopimusten takia, mutta
kansalaisjärjestöt ja siviiliyhteiskunta pystyvät. Ne
voivat oppia havaitsemaan vaaran merkit.”

Kosovossakin olisi voitu tehdä paljon jo en-
nalta, jos serbi- ja albaaninaisilla olisi ollut joku
kanava ja keino hälyttää miestensä valmistautu-
misesta sotaan.

”Naiset näkivät, että miehet lähtivät aamulla
’normaalisti töihin’, mutta palasivat jotenkin eri-
laisina”. Joku saattoi ilmaantua asepuvussa illal-
la kotiin, joku toi aseinkin. Naiset puhuivat vielä
tässä vaiheessa täysin ystävinä keskenään ja oli-
vat yhtä huolestuneita.

Sotilasaloitteet etenevät

”Hirvittävä epäsuhta”, summaa Suomen Rauhan-
liiton tiedottaja **Sanna Rummakko** resurssien ja-
koa siviilikriisinhallintaan ja sotilaalliseen krii-
sinhallintaan.

”Sotilaalliset rakenteet ovat selvempiä, soti-
laallisella kriisinhallinnalla on pidemmät perin-
teet. Sotilaalliset aloitteet etenevät nopeasti ja saa-
vat kohtuuttomasti huomiota siihen nähden, mitä
niillä saadaan aikaan.”

”Sotilastoimilla ei koskaan pystytä rakenta-
maan demokratiaa tai oikeusvaltiota. Irak on täs-
sä suhteessa erittäin hyvä esimerkki. Ja aselelli-
suudella on EU:ssa voimakas lobby.”

Rummakko myöntää, että virallinen Suomi
on ollut EU:ssa rauhanomaisten keinojen puoles-
ta puhuja Ruotsin ohella. Tätä suuntaa pitäisi vain
korostaa, mutta valtioneuvoston turvallisuus- ja
puolustuspoliittinen selonteko viime vuoden syys-
kuulta ei analyysiosansa ansiokkuudesta huoli-
matta päädy päteviin johtopäätöksiin.

”Selonteon analyysi turvallisuusympäristöstä
on hyvä. Enää ei ole kyse sotilaallisista uhkakuvis-
ta, jotka voitaisiin torjua kansallisen turvallisuus-

den perspektiivistä käsin. Nyt puhutaan ympäris-
töongelmista sekä aidsin ja terrorismin kaltaisista,
rajat ylittävistä globaaleista ongelmista.”

”Mutta ratkaisuksi tarjotaan niitä samoja hen-
kilömiinoja, sitä samaa asevelvollisuusarmeijaa, sa-
moja puolustusvoimain kalustohankintoja”, häm-
mästelee Rummakko.

Rauhanliiton piirustuksiin sopisi nykyuhkien
torjumiseksi sellainen EU, joka olisi ”siviilitoimin-
nan ja rauhanrakentamisen suurvalta”.

”EU:n ei pidä lähtemään kilpailemaan soti-
lasvoimasta USA:n kanssa.”

Rummakko on tietoinen myös siitä, että mo-
net Suomen ”Nato-intoilijat” ajavat maatamme so-
tilasliiton jäseneksi kauppaamalla sitä monipuol-
lisena ”kriisinhallintajärjestönä”. USA:n Nato-lä-
hettiläs on sopivasti kehunutkin joukkotuhoseit-
ten arsenaalin omaavaa Natoa sanoilla ”uudenlai-
nen järjestö, joka keskittyy pääasiassa kriisinhal-
lintaan.” (HS 30.11.)

Rummakko toteaa, että Nato etsii suuntaansa
ja USA:lla on siellä määräysvalta, joten kriisinhal-
linnan työkaluna sotilasliiton käyttökelpoisuutta
on viisainta epäillä.

Koherenssia ja byrokratiaa

”EU:ssa on jo varusteluvirasto (EDA), Suomi voisi
ryhtyä ajamaan siviilikriisinhallintavirastoa. Kym-
menet kansalaisjärjestöt ovat jo tehneet perustel-
lun ehdotuksen European Peacebuilding Agency
perustamisesta”, Rummakko ehdottaa.

”Suomen pitäisi lähteä ajamaan myös kohe-
rensia. Eri hallinnonalojen on toimittava samaan
suuntaan. Jos esimerkiksi halutaan uskottavasti
edistää oikeusvaltion perustamista, ei pidä myy-
dä aseita diktaattoreille.”

Suomi on esimerkiksi myynyt puolustusma-
teriaalia ihmisoikeusrikkomuksistaan tunnettuun
Saudi-Arabiaan samoin kuin Yhdysvaltoihin, jo-
ka on sotaa käyvä maa.

Aseriisunnan ja aseitten myynnin konkreettis-
ten rajoitusten ohella työtä olisi Rummakon mie-
lestä tehtävä myös asenteellisella tasolla.

”Terrorismin ehkäisyssä on rakennettava jär-
kevä vastavoima Yhdysvaltain harjoittamille yli-
lyönneille.”

Rummakosta kaikkien konfliktien parasta hoi-
toa on niiden ennaltaehkäisy, mikä tarkoittaa laa-
jimmillaan hyvää kehitysyhteistyötä ja kaikkea
sitä, mikä kaventaa rikkaitten ja köyhien mait-
ten välistä kuilua ja vähentää globaalia epäoikeu-
denmukaisuutta.

Suvi Arapkirli

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Kansalaisten maailmannäyttämö Helsinki-prosessin ehdotuksista: **Mikä meitä yhdistää?**

Helsinki-prosessi (HP) julkaisi kolmen työryhmänsä raportit yhtäaikaisesti Davosissa Maailman talousfoorumissa ja Porto Alegressa Maailman sosiaalifoorumissa. *Kansalaisten maailmannäyttämö* (KMN) on aktiivisesti kommentoinut työryhmien luonnoksia – milta valmiit raportit näyttävät meidän näkökulmastamme?

Päinvastoin kuin prosessin työryhmät, KMN katsoo, että uusliberalismin aika on ohi. Vaikka raportit eivät edustakaan liberalismia äärimmillään, ne silti tukeutuvat vallitseviin talusmalleihin. Tarvitsemme kokonaisvaltaisempaa ja johdonmukaisempaa talusnäkemyä, joka huomioi myös sosiaaliset ja ympäristölliset tekijät. Näistä ovat esimerkiksi vaihtoehtoinen taloustiede ja uudet kehitysindikaattorit vanhan, hyvinvoinnista vähän kertovan bruttokansantuotteen sijaan.

KMN kannattaa ehdotettua luonnonverouudistusta, mutta toivoisi tukea myös kansainväliselle valuutansiirtoverolle. Vaikka työryhmät korostavat kumppanuuksien ja yritysmaailman mukana olon tärkeyttä, hyvin vähän sanotaan yritysten yhteiskuntavastuusta, jota KMN on painottanut. Samoin kumppanuuksien tulee olla aidosti tasavertaisia.

Velkojen anteeksianto ei riitä

KMN tukee tavoitetta köyhien kehitysmaiden velkojen anteeksi antamiseksi ja riippumattoman velkajärjestelyn aikaansaamiseksi. Tämä ei kuitenkaan itsessään riitä: kuinka varmistetaan, ettei velkaantumisen tapahdu uudestaan? Velkojen anteeksianto ei vielä muuta valtasuhteita.

Kansainvälisen kaupan tuomien mahdollisuuksien osalta on muistettava, että yksikään maa ei ole noussut köyhydestä vapaakaupan avulla.

Tarvittavan infrastruktuurin on oltava olemassa, jotta kauppa hyödyttäisi maata, ja niinpä kehitykselle onkin annettava poliittista tilaa tehdä omat ratkaisunsa.

Kansainvälisen kaupan ympäristölliset vaikutukset ovat myös yleisesti saaneet aivan liian vähän huomiota. Maataloutta ei mielestämme ylipäätään pitäisi käsitellä puhtaasti kauppapolitiisena asiana, koska sen sosiaaliset ja ympäristölliset vaikutukset ovat niin suuret. Maatalouspolitiikkaa pitäisikin muuttaa perheviljelyä ja ekologisia tuotantotapoja suosivaksi.

YK:n roolia nostettava

Kansainvälisissä järjestöissä tarvitaan uudistuksia ja suurempaa vastuullisuutta. Ehdotus G8:n muuttamiseksi G20:ksi on askel oikeaan suuntaan, muttei itsessään riittävä. **Uma Shankari** KMN:n tilaisuudessa Intiassa totesikin, että miksi heidän pitäisi pyrkiä osaksi vallitsevaa järjestelmää: miksi kehitysmaat tai muuten samanmieliset maat eivät perusta omaa ryhmittymää, jonka Shankari risti nimellä *Countries for Justice, Peace and Development*.

KMN katsoo, että kansainvälisistä järjestöistä YK:n pitäisi olla johtavassa roolissa. Talous- ja sosiaaliveston tulisi valvoa muita järjestöjä, mukaan lukien Maailmanpankkia, Kansainvälistä valuuttarahastoa ja Maailman kauppajärjestöä.

Tämä edellyttää myös YK:n itsensä demokratisoimista.

HP-työryhmätkin toivovat yhteneväisiä toimintaperiaatteita eri kansainvälisiltä järjestöiltä, mutta jotta tästä olisi hyötyä, periaatteet eivät saa olla alisteisia kapealle talusajattelulle. Järjestöjen tulisi lisäksi olla vastuussa niin valitui-

le kansanedustajille kuin kansalaisyhteiskunnalle, ja niiden toiminnan tulisi olla avointa, demokraattista ja läpinäkyvää. Kannattammekin Kansainvälisen työjärjestön ILO:n maailmankomission esitystä globalisaation parlamentaarista uudelleenarvioimisesta.

KMN toivoo, että myös kansainvälistä ympäristöhallintoa ja työolainsäädäntöä vahvistetaan. Kannattamme ILO:n ja YK:n ympäristöohjelmaa UNEP:in voimistamista niin, että ympäristöohjelmasta voisi tulla toimiva Maailman ympäristöjärjestö.

KMN, kuten työryhmä 3, on huolissaan olemassa olevien sopimusten toimeenpanemattomuudesta, ja katsoo, että jo pelkästään tämän asian korjaaminen parantaisi huomattavasti niin ympäristön suojelua, työolosuhteita kuin yleensä inhimillistä turvallisuutta maailmanlaajuisesti.

Hiljaiset äänet mukaan päättämään

KMN pitää työryhmä 3:n esiin nostamia aiheita (terveydenhuollon yhdenvertainen saatavuus, naisiin kohdistuva väkivalta, lapset aseellisissa konflikteissa, ihmisten salakuljetus ja pienaseet) tärkeinä, mutta muistuttaa, että inhimillinen turvallisuus on nimenomaan poliittisen tahdon ja kokonaisvaltaisen lähestymistavan asia.

Liian usein ajatellaan, että teknologia itsessään ratkaisee ongelmat ilman, että katsotaan miten demokraattisesti ja kokonaisvaltaisesti siihen liittyvät päätökset tehdään. Lisäksi KMN olisi suonut enemmän huomiota konfliktinehkäisyydelle ja ympäristölle: inhimillistä turvallisuutta ei voida saavuttaa jos ympäristö tuhoutuu ja kilpailu luonnonvaroista kiihtyy entisestään. >>>>

Kuva KMN:n arkistosta

Mikä on Kansalaisten maailmannäyttämö?

Kansalaisten maailmannäyttämö (KMN) on suomalais-tansanalainen kansalaisjärjestöjen yhteistyöfoorumi, joka kanavoi kansalaisyhteiskunnan ääntä Helsinki-prosessiin, mutta jolla on myös muuta toimintaa. Se pyrkii vahvistamaan kansalaisyhteiskunnan asemaa poliittisessa päätöksenteossa, tuomaan yhteen erilaisia toimijoita, sekä edistämään etelä-pohjoinen -yhteistyötä. Erityisesti KMN haluaa tuoda mukaan uusia toimijoita sekä vahvistaa marginaalisia ääniä päätöksenteossa. Verkostoa ollaan juuri laajentamassa Intiassa ja Brasiliassa. Lisätietoja www.globalplatform.fi.

☉ **Uma Shankari** (SADED / Vasudhaiva Kutumbakam) KMN:n New Delhin tilaisuudessa.

>>>> Ekologisten rajojen tulisi olla päätöksenteon pohjana, ja kehittyneiden maiden tulisikin tehdä omat ”greed reduction” -strategiansa. Kummas- tusta on herättänyt myös se, että vaikka kilpailu vähenevistä luonnonvaroista saa kansainvälises- tikin yhä raameja muotoja, ne on raporteissa jä- tetty huomioimatta.

Helsinki-prosessin työryhmät toivovat johdon- mukaisuutta poliittiselta päätöksenteolta. Tämä on kuitenkin hyväksi vain, jos poliittiset päätök- set ovat kokonaisvaltaisia ja demokraattisia. Niin- pä KMN haluaisikin varmistaa hiljaisten äänien kuulemisen päätöksenteossa (näitä ovat tulkin- tamme mukaan esimerkiksi köyhät ihmiset niin etelässä kuin pohjoisessa, erilaiset kulttuurit, hen- gelliset ja eettiset arvot, ympäristö ja muut eläin- lajit – siis kaikki, jotka jäävät kapean talousajat- telun ulkopuolelle).

Hiljaisten äänien kuulemiseksi tulisikin ke- hittää mekanismeja, jotka mahdollistaisivat kan- salaisyhteiskunnan osallistumisen kaikilla pää- tösentekotasoilla. Päinvastoin kuin työryhmä 1, joka keskittyy demokratian parlamentaariseen ulottuvuuteen, katsomme, että poliittiset päätä- jät ovat vastuussa myös kansalaisyhteiskunnalle. Kansalaisyhteiskunnan edustajien tulisi olla mu- kana niin päätöksenteossa kuin kansainvälisten järjestöjen monitoroinnissa.

Sari Varpama

Kirjoittaja toimii Kansalaisten maailmannäyttämön koordi- naattorina.

KMN Maailman sosiaalifoorumissa ja New Delhissä

KMN järjesti Maailman sosiaalifooru- missa Brasiliassa tammikuussa seminaariin ”Civil society and nation states for global democracy – creating political will for change”. Seminaari pyrki hahmotta- maan, mikä on kansalaisyhteiskunnan rooli halli- tusten toimien valvojana, ja miten ne voivat edis- tää poliittista tahtoa niin, että maat toimisivat si- toumustensa mukaisesti niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla.

Mukana keskustelemassa oli Suomesta alival- tiosihteerinä **Pertti Majanen** ja ulkoministeri Tuomiojan erityisavustaja **Folke Sundman**, tansa- nialainen ministeri, tohtori **Asha-Rose Migiro** ja brasilialainen ministeri **Maria Luiza Ribeiro Viotti**, joita oli pyydetty mukaan siksi, että kysei- set maat ovat tehneet mielenkiintoisia kansainvä- lisiä aloitteita, mukaan lukien ILO:n maailman- komissio, Helsinki-prosessi ja New Yorkin taan- nainen julistus.

Kaikista kolmesta maasta oli myös kansalais- järjestöedustajia, ja dialogi oli antoisaa ja vilkas- ta. Seminaarissa todettiin, että muutos tapahtuu vain yhteistyöllä, mutta että täytyy luoda meka- nismeja, jotka mahdollistaisivat kansalaisyhteis- kunnan osallistumisen poliittiseen päätöksente- koon ja valvontaan kaikilla tasoilla.

KMN pyrkii jatkamaan työtään Brasiliassa tuomalla mukaan toimintaansa erityisesti mar- ginaalisia ääniä.

KMN aktiivisesti Helsinki-prosessissa

Helsinki-ryhmän kokouksen yhteydessä New Del- hissä helmikuun alussa KMN järjesti kansalaisjär- jestötilaisuuden samoin kuin viime syksynä Dar es Salaamissa. Tilaisuudessa ensi kertaa tavanneet intialaiset ruohonjuuritason järjestöt jakautuivat teemaryhmiin (esimerkiksi vesi, maatalous, kou- lutus ja terveys, alkuperäiskansojen oikeudet) ja tuottivat alustuksen seuraavaksi päiväksi.

📍 **Hikloch Ogola Tansaniasta ja Joaquim Be- lo, Brasilian kuminkerääjien puheenjohtaja, KMN:n seminaarissa Maailman sosiaalifoo- rumissa.**

📍 **Brasilialainen ministeri Maria Luiza Ribeiro Viotti kuuntelee tansanialaista ministeriä Jo- seph Sembojaa.**

Tällöin mukana oli myös kansallisia toimijoita, kuten professori **Arun Kumar** ja toiminnohtaja **Harsh Mander**, jotka sitoivat paikallisoitteet glo- balisaation vaikutuksiin. Helsinki-ryhmän kanssa pidetyissä yhteistilaisuuksissa mm. **Ann Pettifor**, **Susan George**, **Martin Khor**, **Konrad Raiser** ja **Vijay Pratap** kommentoivat kuulemaansa. Ryh- män puheenjohtaja, ulkoministeri **Tuomioja** sekä Tansanian varaulkoministeri, tohtori **Shareef**, saivat ottaa vastaan KMN:n Intiassa tuottaman raportin, ”Unheard Voices of the Majority – the Struggle for Swaraj (self-rule) Globally”.

Ministerit Tuomioja ja Shareef kiittivät KMN:ä aktiivisesta ja arvokkaasta panoksesta Helsinki- prosessiin. Erittäin onnistuneessa tilaisuudessa esiteltiin myös KMN:n tähän astiset muut tavoit- teet, ja lopuksi intialaiset osanottajat perustivat ohjausryhmän jatkaakseen yhteistyötä KMN:n kanssa.

KMN järjestää maaliskuussa konsultaatiokier- roksen tähän astisista tavoitteistaan, ja julkistaa näiden yhteenvetoraportin Suomen sosiaalifoo- rumissa huhtikuussa. – SV

Kuvat: Tiina Kukkamaa, Kapa

Kuva Remy Steininger

Davosista kädenojennus YK:n kehitystavoitteille

Maailman talousfoorumissa Sveitsin Davosissa suunniteltiin sotaa köyhyyttä ja aidsia vastaan. Britannian pääministeri Tony Blair ilmoittautui johtajaksi globaalin liittouman rakentamisessa. YK:n vuosituhattavoitteiden väliarviointi on herättämässä myös suuryrityksiä ja Yhdysvaltoja terrorismin vastaisen taistelun uuteen vaiheeseen.

Kun pari tuhatta talouden ja politiikan johtajaa kokoontui tammikuun lopulla maailman talousfoorumiin (World Economic Forum), maailmantalouden näkymien ja terrorismin vastaisen sodan uskottiin olevan pääaiheita.

Toki heikosta dollarista, Kiinan kasvusta, Irakin vaaleista ja Iranin joukkotuhoaseistakin keskusteltiin, mutta ykkösasiaksi nousi yllättäen Afrikan tilanne. Puhuttiin taistelusta ”hiljaisia tsunameja” eli köyhyyttä ja aidsia vastaan. Tähän rintamaan haastettiin myös suuryrityksiä.

Kääntein taustalla on pääministeri **Tony Blair**. Avauspuheessaan hän nosti Afrikan kehityksen suurimman teollisuusmaiden G8-ryhmän ja Euroopan unionin ykköshaasteeksi. Aloitteen painoarvoa lisää Britannian G8-puheenjohtajuus vuonna 2005 ja EU-puheenjohtajuus ensi syksynä.

Blairin tavoitteena on saavuttaa ”globaali konsensus” suunnitelmasta Afrikan köyhyyden ja sai-

rauksien voittamiseksi. Suunnitelman sisältö tarkentuu, kun Blairin viime toukokuussa nimeämä Afrikka-komissio julkistaa raporttinsa maaliskuussa.

Taustatukea Clintonilta

Blairin rinnalla aloitetta esittelivät U2-artisti **Bono** ja Microsoftin perustaja **Bill Gates**. Bono korosti tehtävän historiallisuutta.

”Sukupolvestamme muistetaan kolme asiaa. Nämä asiat ovat internet, terrorismin vastainen sota ja se, mitä teimme tai jätimme tekemättä Afrikalle.” Hän rinnasti Blairin suunnitelman USA:n Marshall-apuun sodanjälkeisen Euroopan jälleentekemiseksi.

Afrikkalaispresidentit olivat myönteisen odotavalla kannalla. Tansanian **Benjamin Mkapa** muistutti, että YK:n kehitysaputavoitteen – 0,7 prosenttia bruttokansantulosta – asettamisesta on jo yli 30 vuotta. Hän toivoi Helsinki-prosessin ja Afrikka-komission luovan uutta poliittista energiaa avun tuplaamiseksi. Mkapa korosti myös velka-armahdusta, jolla kehitysmaiden velanhoitomiljardit vapautuisivat koulutukseen ja terveydenhoitoon.

EU-maat lupailivat kokouksessa lisää tukea. Ranskan presidentti **Jacques Chirac** ja Saksan liittokansleri **Gerhard Schröder** ilmoittivat tu-

➤ *Kuvassa Bill Clinton, Bill Gates, Thabo Mbeki, Tony Blair, Bono ja Olusegun Obasanjo.*

kevensa köyhimpien maiden velka-armahdusta ja kehitysavun kaksinkertaistamista.

Sen sijaan Yhdysvaltain presidentti **George W. Bush** on unohtamassa lupaustaan kehitysavun tuplaamisesta. Ensi vuodelle luvattu viisi miljardia dollaria on talouslehti Wall Street Journalin mukaan jäämässä kolmeen miljardiin. Senaatin republikaanijohtaja puolustautui Davosissa kertamalla Bushin hallinnon toimia Aasian katastrofin jälkihoidossa.

Yhdysvaltain ex-presidentti **Bill Clinton** arvosteli Bushin hallinnon nykylinjaa. ”Korruptio ei saa olla syy avun vähäisyydelle, vaan apua on kohdistettava myös kehitysmaiden hallintojen kehittämiseen”. Clinton kannusti seuraajaansa Blairin rintamaan. ”Presidentti pyysi juuri kongressilta 80 miljardia dollaria vuodeksi Irakiin. Me voisimme tuplata Amerikan kehitysavun. Se olisi halpaa siihen verrattuna.”

Aids-vero sai kritiikkiä

Terveyskriisit nousivat talousfoorumin keskusteluissa etualalle. Davosissa muistutettiin, että Afrikassa kuolee 6000 ihmistä päivittäin aidsiin ja malariaan kaksi lasta joka minuutti.

Chirac esitti kansainvälisiä veroja, joilla kerätäisiin aids-kriisiin tarvittavat 10 miljardia dollaria vuodessa. Hän perusteli taitavasti veron kohdistamista esimerkiksi veroparatiiseissa liikkuviin pääomiin, meri- ja lentoliikenteen polttoaineisiin tai lentolippuihin. Vahvimman tuen verolaitteet saivat odotetusti Brasilian presidentti **Luiz Inácio Lula da Silvalta**.

Blair oli varovaisen myönteisellä kannalla ja lupasi viedä verositykset G8:n asialistalle. Samalla linjalla oli Schröder, joka tosin toivoi Ranskalta myös avoimuutta kehitysmaita syrjivien EU-maatoustukien purkamiseen.

Etelä-Afrikan presidentti **Thabo Mbeki**, Bill Gates ja Bill Clinton taas pitivät verokeskustelua ajan tuhlausena. ”Verojen luominen veisi vuosikausia, ja varoja aids-lääkkeisiin ja malarialta ehkäiseviin moskiittoverkkoihin tarvitaan nyt”, Clinton linjasi.

EU:n ja USA:n uusi liitto?

Talouseliitin näkemykset kävivät yllättäen yksiin valtiomiesten puheiden kanssa. Davosin ”koeäänestyksessä” köyhyys ja tasa-arvoinen globalisaatio nousivat maailman päähaasteiksi. Näyttelijät **Sharon Stone** ja **Richard Gere** onnistuivat houkuttelemaan suuryrityksiä myös ”sotaan aidsia ja malarialta vastaan”.

Asialistaltaan Davos näyttää siis lähentyvän omaa varjokokoustaan Maailman sosiaalifoorumia, jonka suhtautuminen talouden globalisaatioon on kuitenkin paljon ankarampi.

Blairin Afrikka-aloitteella on myös maailmanpoliittisia ulottuvuuksia. Britannia näyttää uskoavan, että uusi köyhyyden vastainen sota voisi muodostua EU:n ja USA:n yhteiseksi projektiksi. Jotkut republikaanisenaattorit pitivät Bushin vahvimman liittolaisen mahdollisuuksia kohtuullisen hyvinä.

Omaan EU-puheenjohtajuuteensa valmistautuva Suomi voi myös halutessaan toimia sillanrakentajan roolissa. Demokratian ja ihmisoikeuksien vahvistamiseen pyrkivä kehityspoliitikka osuu hyvin lähelle Yhdysvaltain turvallisuuspoliittisia tavoitteita Afrikassa ja arabimaissa. Kehitysministeri **Paula Lehtomäki** lupailikin Davosissa Helsinki-prosessista konkreettisia aloitteita globalisaation haittapuolien korjaamiseksi.

Juha Mustonen

Kirjoittaja työskentelee ohjelmapäällikkönä Crisis Management Initiative ry:ssä eli presidentti Ahtisaaren toimistossa. Hän osallistui Maailman talousfoorumiin Sveitsin Davosissa.

Maailman sosiaalifoorumista lisää konkretiaa

Sadat tuhannet ihmiset ovat kokoontuneet *Maailman sosiaalifoorumiin* kerta toisensa jälkeen etsimään sitä toisenlaista maailmaa, jonka pitäisi olla mahdollinen. Maailman sosiaalifoorumi pidettiin nyt neljättä kertaa Brasilian Porto Alegressa, kun viime vuonna foorumi koostui Intian Mumbaissa.

Sosiaalifoorumi on mittava kokoelma toinen toistaan mielenkiintoisempia puhujia ja keskusteluita. Turkkiilaista saunaa muistuttavat teltaolosuhteet eivät tälläkään kerralla haitanneet aktiivisia kuulijoita, kun aihe oli kiinnostava ja tärkeä. Kansalaisjärjestöaktiivit, erilaiset globalisaatiogurut ja asiantuntijat olivat liikkeellä tositaroituksella. Osanottajien ja erilaisten keskustelutilaisuuksien määrä kertoi, että maailman parantamiselle on olemassa todellinen sosiaalinen tilaus.

Osallistuin sosiaalifoorumiin eduskunnan globaaliryhmän puheenjohtajana yhdessä ryhmän varapuheenjohtajan **Kirsi Ojansuun** (vihr.) kanssa. Halusimme päästä seuraamaan, missä globalisaatiokeskustelussa tällä hetkellä mennään. Lisäksi halusimme hakea eväitä siihen, miten Suomen eduskunnassa voisimme edistää globaalin ulottuvuuden entistä parempaa huomioimista kotimaisessa päätöksenteossa. Halusimme mieltä myös, miten voisimme lisätä kansanedustajien ja kansalaisten tietämystä kansainvälisistä velvoitteistamme sekä edistää niiden toteutumista.

Sosiaalifoorumin yhteydessä pidettiin myös parlamentaarikkokokous, johon osallistuimme. Siellä pohdittiin, kuinka me parlamentaarikot voisimme tukea entistä paremmin kansalaisjärjestöjen työtä sekä innostaa koko kansalaisyhteiskuntaa mukaan keskusteluun oikeudenmukaiseman globalisaatioketjityksen aikaansaamiseksi. Valitettavan moni parlamentaarikko on maailman menosta pihalla kuin lumiukko, jolloin on turha ihmetellä, miksi tavallisille kansalaisille maail-

man muutokset saattavat aiheuttaa hämmennystä ja pelkoja.

Kaipasin sosiaalifoorumilta painopisteen siirtämistä maailman ongelmien kuvailusta konkreettisempien ratkaisuehdotusten tekemiseen. Koulutuksellisen tehtävän lisäksi sosiaalifoorumin ideat on saatava poliittiselle tasolle. Siksi Helsinki-prosessi on hyvin tervetullut hanke työryhmiin ja väliraportteineen. Symbolisesti tärkeää oli, että Helsinki-prosessin väliraportit julkistettiin samanaikaisesti Maailman talousfoorumissa Davosissa, Maailman sosiaalifoorumissa Porto Alegressa ja Helsingissä.

Väliraporttien ehdotukset köyhien maiden velkojen peruuttamisesta, kehitysavun kaksinkertaistamisesta, maatalouskaupan uudistamisesta, maailmanlaajuisen asekauppasopimuksen neuvottelemisesta, Maailman ympäristöjärjestön perustamisesta sekä Maailmanpankin, Kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailman kauppajärjestön yhteisestä vastuullisuusraportista tuovat keskusteluun kaivattua konkretiaa.

Helsinki-prosessi huipentuu syyskuussa pidettävään Helsinki-konferenssiin. Kansalaisyhteiskunnan äänen vahvistamiseksi keväällä pidetään useampia keskustelutilaisuuksia väliraporttien tiimoilta. Silti itselläni tunne, ettei eduskunnassa tunneta Helsinki-prosessia vielä tarpeeksi. Virallisten kanavien lisäksi olisi tärkeää saada koko eduskunta mukaan keskusteluun viimeistään Helsinki-konferenssin yhteydessä. Ilman laajaa julkista keskustelua ei voida luoda poliittista painetta ja tahtotilaa toisenlaisen maailman aikaansaamiseksi. Eduskunta voi olla tässä mukana.

Susanna Rahkonen

Kirjoittaja on SDP:n kansanedustaja ja eduskunnan globaaliryhmän puheenjohtaja.

1. POISTA VANHA MAAPALLO

2. KIINNITÄ
UUSI MAAPALLO
TÄHÄN

(VAIHDA VANHA MAAPALLOSI UUTEEN)

Naapurit häiritsevät ja luontokin käyttäytyy huonosti?
Tuttu juttu, mutta ei hätää! Hanki nyt itsellesi toinen, parempi maapallo. Jos uudet maapallot ovat kuitenkin päässeet loppumaan, tule **Maailma kylässä -festivaaleille** ottamaan selvää, olisiko vanhalle pallollesi vielä jotakin tehtävissä. Samalla kuulet hyvää musiikkia **ilmaiseksi**.

maailma kylässä

28.–29.5.2005

kaisaniemi & rautatientori, helsinki
www.maailmakylassa.fi

Tee historiaa – osallistu White band -kampanjaan

Viestitä päättäjille ettet halua köyhyyden jatkuvan maailmassa!

Äärimmäinen köyhyys voidaan poistaa maailmasta, jos siihen löytyy poliittista tahtoa”, toteaa YK:n Millennium-raportti.

Maailmanlaajuinen kampanja *A Global Call to Action* tai *White band* -kampanja on maailmanlaajuinen verkosto, joka vaatii oikeudenmukaista kauppaa, velkahelpotuksia kehitysmaille sekä enemmän ja parempaa kehitysapua. Miksikö?

Yli miljardi maailman ihmistä elää äärimäisessä köyhyydessä. Maailman johtajat ovat sitoutuneet köyhyyden puoltamiseen vuoteen 2015 mennessä. He tietävät myös kuinka köyhyys voidaan nujertaa maailmasta. Sitä varten on tehty ensimmäinen konkreettinen toimenpidesuunnitelma: *Investing in Development – A Practical Plan to Achieve the Millennium Development Goals/Kuinka sijoittaa köyhyyteen* -raportti. Nyt on kyse siis vain poliittisesta tahdosta!

2005 – maailmanlaajuinen kampanjavuosi

Vuosi 2005 on olennaisen tärkeä meille kaikille. Vuoden aikana julkaistaan maailman tilaa käsitteleviä raportteja ja syyskuussa maailman johtajat kokoontuvat New Yorkiin huippukokoukseen tekemään suuria päätöksiä vuosituhattavoitteiden saavuttamiseksi vuoteen 2015 mennessä. Maailmanlaajuinen kampanja *A Global Call to Action* tai *White band* -kampanja muistuttaa päättäjiä siitä, mihin he ovat vuosituhattajulistuksen allekirjoittaessaan sitoutuneet.

Lue lisää kampanjasta: www.whiteband.org.

Suomi on kehityspoliittisessa ohjelmassa sitoutunut myös julistuksen päämääriin. Suomea velvoittaa erityisesti kahdeksas vuosituhattavoite: globaali kumppanuus.

Siinä avunantajamaat ovat sitoutuneet kehitysavun lisäämisen lisäksi muun muassa syrjimättömän kauppaja- ja rahoitusjärjestelmän luomiseen ja velkahelpotuksiin. Suomessa tämä tarkoittaa kehitysavun nostamista 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta.

White band maailmalla

Britannia, Ruotsi, Hollanti, Itävalta, Intia (ja toivottavasti pian monet muutkin maa) ovat käynnistäneet omat kansalliset kampanjansa köyhyyden nujertamiseksi. Brittien kampanjan johtotähtinä esiintyvät mm. **Bono** ja **Bob Geldof**.

White band, valkoinen nauha, itsetehty tai ostettu on kansainvälisen liikkeen symboli, joka viestittää rikkaille maille meidän velvollisuksistamme. Tee itse, hanki nauha ja osallistu tällä tavalla maailmanlaajuisen liikkeen toimintaan paremman maailman puolesta!

Susanna Inkinen

Kirjoittaja työskentelee tiedottajana YK:n kehitysohjelma UNDP:n Pohjoismaiden toimistossa Kööpenhaminassa.

Nauhakampanja Suomessa

Nauhan ja esitteen voit tilata YK-liitosta sähköpostitse toimisto@ykliitto.fi tai puhelimitse p. (09) 231 50 500. Pidä nauhaa aina kun mahdollista, levitä tietoa kampanjasta, osallistu White band -päivien tapahtumiin. Seuraa kampanjan etenemistä YK-liiton www.sivuilla (www.ykliitto.fi) tai kampanjan omilla www.sivuilla (www.whiteband.org).

Nauhoja käytetään erityisesti kansainvälisinä nauhapäivinä, joita on sovittu merkittävien kokousten alle: 1.7. ennen G8-maiden kokousta, 10.9. YK:n Millennium-seurantakonferenssin yhteydessä ja 10.12. ennen WTO-kokousta.

☛ *Kuvassa Tommy Lindgren.*

Valitse paras nauhalause!

Osallistu globaaliin toimintaan äänestämällä paras suomenkielinen iskulause maailmanlaajuista köyhyyttä vastaan.

1. Köyhyys kyykkyyn
2. Sanoille katetta
3. Köyhyyteen ei ole varaa
4. Ajattelen – siis autan
5. Kadonnut: Köyhyys
6. Tekosyistä tekoihin
7. Köyhyys voi hävitä, muttei itsestään
8. Köyhyys historiaan
9. Tee köyhyydestä historiaa
10. Oma ehdotukseni (mikä?)

Äänestä parasta kampanjaiskulausetta lähettämällä sähköpostia osoitteeseen: toimisto@ykliitto.fi viimeistään 31.5.2005.

Kirjoita viestin aiheeksi suosikkilauseesi ja sen numero (tai oma ehdotuksesi iskulauseeksi). Vastanneiden kesken arvotaan palkintoja, joten kirjoita viestiin omat yhteystietosi.

Kuva Suomen YK-liitto / Studio Cy

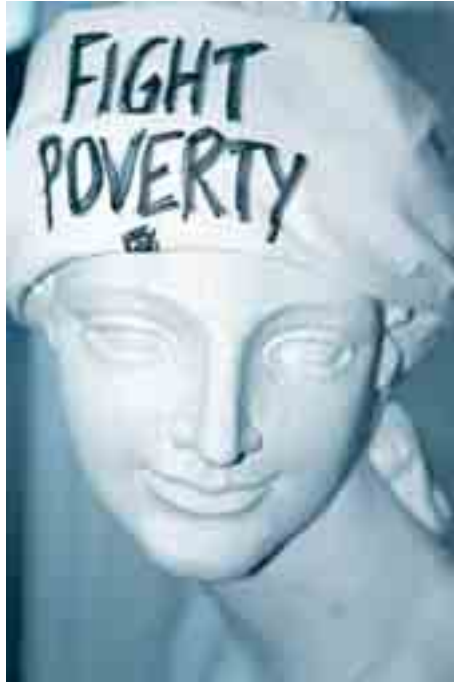
Huomio nauhankantajiin!

”Jos päättäjät ei kiinnosta köyhien asiat, niin nyt he ainakin huomaavat, että ihmisiä ympäri maailmaa kiinnostaa”, kertoi 15-vuotias Henrik Jaakkola kirjoittaessaan ”Make Poverty History” -tekstiä valkoiseen nauhaansa.

Hihtoloma viikolla Helsingin Wanhassa Sata-massa nuorille suunnatussa *Reaktori-tapah-tumassa* YK-liitto ja Suomen Nuorten ja Opiskelijoiden YK-liitto avasivat valkoisten nauhojen kampanjan ensimmäisinä Suomessa. Vastaanotto oli kiinnostunut: nauhoja taiteillessa oli hetki aikaa vaihtaa ajatuksia vuosituhat julistuksesta ja kansalaisaktiivisuudesta ja tietenkin YK:sta.

”Kun näkee, että muutkin ihmiset ovat samaa mieltä ja aktiivisia asian puolesta, on helpompi itse lähteä mukaan toimintaan köyhyyden poistamiseksi. Muiden esimerkki innostaa!”, sanoo **Linda**, joka kirjoitti omaan nauhaansa *Tekosyistä tekoihin*.

Lindan kanssa Reaktoriin tullut **Antti Nieminen** oli samoilla linjoilla siitä, että käsinauhut ainakin pistävät katukuvassa silmään. Antista iskulause *Oikeanmukaisemman maailman puolesta* oli paras. ”Olosuhteet elämälle ovat monesti niin erilaisia. Tuntuu, että nykyään raha ratkaisee vähän kaikessa.”

Kuva Maria Ruuska

Meiju Turne, 20, päätti kirjoittaa nauhaan **Poverty is a prisonment**. Nauhakampanjassa ajatukset ja hyvät sloganit kulkeutuvat helposti eteenpäin. Meijun ajatus sai monen nuoren kannatusta, joten neljän päivän tapahtuman loppupuolella hänen keksimäänsä tekstiä oli kirjoitta-

nut jo moni nuori nauhaansa. ”Itse asiassa olisi tosi makeeta, jos ihmiset vaikka Linnan juhli-sa käyttäisi näitä nauhoja! Näkyvyys olisi taatua”, miettii Meiju.

Tanssimattojen, minikoriksen ja kasvomaalauksen keskellä YK-liiton nauhapaja pisti nuoret hetkeksi pysähtymään ja miettimään maailmaa myös muiden ihmisten näkökulmasta. ”Ihmiset on usein ajattelemattomia. Välillä tuntuu, että esimerkiksi presidentit ympäri maailmaa eivät ajattele asioita muiden ihmisten kannalta, vaan miettivät omaa parastaan”, sanoo 13-vuotias **Outi Karkkulainen**.

Moni nuori koki kampanjan eri maalaisia yhdistäväksi asiaksi. Reaktorissa moni nuori saattoi saada ensimmäisen kontaktinsa konkreettiseen järjestöjen kautta vaikuttamiseen. Itse monessa mukana oleva Henrik korostikin sitä, että järjestömaailmassa olisi kiva nähdä vielä enemmän nuoria. ”Kyllä kaikilla nyt ainakin vähän aikaa olisi”, sanoo Henrik. Nauhan tekeminen ja käyttäminen eivät ainaakaan vaadi suuria ajallisia uhrauksia.

Nauhan tehneistä nuorista tehdään sähköpostilista, jonka kautta heille informoidaan tulevista käyttöpäivistä.

Maria Ruuska

Kirjoittaja on Suomen nuorten ja opiskelijoiden YK-liiton aktiivi.

Hallitusohjelman tavoitteista on pidettävä kiinni

Tämän vuoden kehyspäätöksellään hallitus luopuu hallitusohjelman kirjattusta 0,7 prosenttitaavoitteesta kehitys yhteistyörahoitukseen vuoteen 2010 mennessä. Näillä näkymin kehyskauden viimeisenä vuonna 2009 kehitys yhteistyövarat ovat vain 0,49 prosenttia bruttokansantulosta.

Nykyinen sukupolvemme on ensimmäinen, jolla on aidosti mahdollisuus poistaa köyhyys maailmasta. Köyhyyden ja eriarvoistumisen vähentäminen edesauttavat merkittävästi tavalla turvallisemman elinympäristön rakentamista sekä kotimaassa että kansainvälisesti.

Köyhyyden ja turvallisuuden välinen yhteys onkin noussut yhä enemmän keskusteluun kansainvälisissä kokouksissa.

YK:n ensi syksyn yleiskokouksen alla pidetään valtionpäämiestasolla kokous, jossa tarkastellaan köyhyyden vähentämiseen tähtäävien vuositu-

hannen kehitystavoitteiden toteutumista maailmanlaajuisesti sekä tuoretta uusia turvallisuusuhkia käsittelevää raporttia. Odotukset kokouksen suhteen ovat korkealla. Valitettavasti Suomen hallituksen kehyspäätös ei lupaa kovin hyvää tulosta osaltamme.

Kehyspäätöksessään hallitus väittää kiinnittävänsä erityistä huomiota kaikkein vähävaraisimpien ihmisten aseman parantamiseen. Mutta samalla se päättää leikata kehitys yhteistyöhön käytettäviä varoja runsaalla 5 miljoonalla eurolla vuosina 2006–2007 luodakseen hallinnonalojen väliin riittävästi liikkumatilaa. Riittävä liikkumatila on tässä tapauksessa 100 miljoonan euron suuruinen.

Tämä liikkumavara ei ilahduta niitä 340 miljoonaa afrikkalaista – puolta koko maanosan väkiluvusta – joka elää köyhyysrajan alapuolella eli joutuu tulemaan toimeen vähemmällä kuin yhdellä dollarilla päivässä.

Helena Laukko

Suomen YK-liiton toiminnanjohtaja

0,7-kampanja yhdistää järjestöjä

Yli 80 suomalaista kansalaisjärjestöä luovutti maaliskuussa kansanedustajille vetoomuksen kehitysavun nostamiseksi. Järjestöt olivat huolissaan – ja syystä, että hallitus hylkäisi oman tavoitteensa nostaa kehitysapu 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2010 mennessä.

Vetoamus oli osa kampanjaan, jonka tavoitteena Suomen kehitysavun tason ja laadun parantaminen, niin sanotun valtuutanvaihtoveron mahdollistaminen ja kehitysmaiden velkataakan keventäminen.

– KH

• Lisää kampanjasta:

www.kepa.fi/kampanjat/kehitysrahoituskampanja

YK-liitto 50 vuotta – tiukkaa globalisaatiokeskustelua ja suomalaista monikulttuurisuutta

YK-liitto juhlisti puolivuosataista taivaltaan 29.11.2004 Helsingin Valkoisessa salissa. Päivä käynnistyi seminaarilla ja jatkui kepeän kansainvälisissä tunnelmissa aina pikkutunneille saakka.

50-vuotisjuhlassa osoitettiin Suomesta löytyvän kulttuuria koko maapallon kattavasti. Estradille tuotiin Suomen vähemmistöryhmien upeita musiikki-, teatteri ja taidesityksiä. Asiapitoisessa juhlaseminaarissa taas pohdittiin Suomen linjauksia globalisaatioon liittyvissä kysymyksissä.

Pääministeri **Matti Vanhanen** muistutti puheessaan, että EU on maailman suurin kehitysavun antaja. Vaikka vaikuttaminen omissa avunantajayhteisöissä on Suomelle tärkeä keino edistää kehitysyhteistyön tavoitteita, myös kansallisilla panostuksilla on tavoiteltava aitoa lisäarvoa.

Pääministerin mukaan on olennaista tukea kehityspyrkimyksiä politiikan kaikilla lohkoilla. Jotta köyhiä maita voidaan tukea kestäväällä tavalla, erityisesti kauppapolitiikan rooli on nähtävä keskeisenä.

YK:n kehitysohjelman UNDP:n neuvonantaja **Kamal Malhotra** painotti rikkaiden maiden vastuuta YK:n vuosituhattavoitteiden saavuttamisessa vuoteen 2015 mennessä. Jos halutaan merkittäviä parannuksia, globalisaation suunnan on Malhotran mukaan muututtava. Suomella on hänen mielestään tärkeä asema globalisaation tasa-arvoistamisessa.

”Vain Yhdistyneet kansakunnat voi johtaa tätä prosessia. Toivon että Suomen hallitus ja kansalaiset kasvattavat vakaasti omaa panostaan sekä vuosituhattavoitteiden saavuttamiseksi että YK:n vahvistamiseksi tulevina vuosina”, Malhotra totesi.

Helsinki-prosessilla on ulkoasiainministeriön globalisaatiolinjan linjanjohtajan **Hannu Kyröläi-**

sen mukaan avainrooli globalisaation hallinnan uusien toimintamalleja etsittäessä. Prosessilla tavoitellaan aiempaa tasa-arvoisempaa kumppanuusmallia, joka perustuu hallitusten, liike-elämän ja kansalaisyhteiskunnan vuoropuheluun.

Kyröläinen käsitteli puheenvuorossaan myös UM:n parhaillaan eduskunnan käyttöön valmistelemaa globalisaatioeselvitystä. Laadittava selvitys täydentää Kyröläisen mukaan kuvaa hallituksen paneutumisesta globalisaation haasteisiin eri tasoilla ja foorumeilla.

Kommenttipuheenvuorot seminaarin aiheeseen esittivät presidentin erityisavustajana globalisaatiokomissiossa työskentelevä **Heikki Pohja** sekä ympäristö- ja yhteiskuntavastuuseen liittyvästä viestinnästä vastaava johtaja **Päivi Sihvola** Stora Enso Oyj:stä.

Jokaisen oikeus: Valita itsensä näköinen elämä

Juhlapäivän huipensi monikulttuurisuutta suomalaisessa taiteessa esittelevä gaalatapahtuma. Juhlan kantava voima oli oikeus omaan kulttuuri-identiteettiin. Ihmisellä on oikeus valita itsen-

sä näköinen elämä, kuten UNDP:n inhimillisen kehityksen raportissa painotetaan.

Juhlagaalassa tuli hyvin todistettua että myös monikulttuurisuus on suomalaista kulttuuria. Niin saamelainen kuin kiinalainen maahanmuuttajakin voi tuntea itsensä täysipainoisesti suomalaiseksi täällä asuessaan, ja sen on oltava kunniasia suomalaisille. Kulttuurillisiin oikeuksiin kuuluu myös kulttuurillisia velvoitteita: ihmisten on kunnioitettava toistensa kulttuureja.

Presidentti **Tarja Halonen** on osoittanut työllään edistävänsä kulttuurienvälisiä vuorovaikutusta ja hän on urallaan edistänyt YK-liiton edustamisen arvojen toteutumista. Tasavallan presidentille myönnettiin juhlassa YK-liiton kunniajäsenyys.

Myös Maailmankansalaisen kypsyskoe, YK-liiton suosittu kansainvälisyyskasvatusmuoto, jakoi vuosittaiset tunnustuspalkintonsa. Juhlan juonsi **Saimi Nousiainen**, joka on kansainvälisellä urallaan kokenut, miten tärkeää kulttuurillinen hyväksytyksi tuleminen on.

Gaalayleisöä viihdyttivät mm. perinteistä kiinalaista musiikkia soittava trio **Qi Zhang, Tianjie Liu** ja **Yufei Liu** ja suvaitsevaisuuteen liittyviä sketsejä esittäneet nuoret miehet **Abdiaziz Sheiknur** ja **Labinot Bajgora**. **Cynthia Mäkipää** viriti indonesialaisia tunnelmia esittämällä perinteisiä sumatralaisia tansseja. Somalialaissyntyinen runoilija **Amran Mohammed Ahmed** lausui runonsa Gasira – täydellinen nainen kunnianosoituksena suomalaiselle naiselle. Maaliskuussa 2005 hänet valittiin vuoden pakolaisnaiseksi.

Akademiska Sångföreningen toi tuulahduksen suomenruotsalaisesta kulttuuritarjonnasta komeine lauluineen. **Hans Morottaja** kertoi saamelaisesta joikauserinteestä ja esitti mm. joiun Ovlak ovla. Romanikulttuuria illassa edusti **Kalle Palm Romales**-yhtyeineen. **Burlakat**-yhtye puolestaan esitti pirteää karjalaista musiikkia jo harvinaisella karjalan kielellä. Juhlaväki keinahdelti Valkoisessa salissa brasilialaista bossa novaa soittaneen **Jarkko Toivosen** Jacaranda-trion tahdittamana aina aamun tunneille asti.

YK-liiton puheenjohtajan **Sirpa Pietikäisen** ja toiminnanjohtajan **Helena Laukon** kiitoksiin mahtui paitsi kehuja, myös topakka muistutus: Suomen on jatkossakin kannettava kattava vastuu globaali vaikutuksista: huomio on suunnattava pois lyhytnäköisestä taloudellisesta kilpailusta ja painotettava ihmisen, luonnon ja talouden kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Mirva Viitanen

Kirjoittaja työskentelee YK-liitossa juhluvuoden projektisihteerinä.

Kuva: Antero Aaltonen

Kuva Riihenmäen koulun arkisto

📍 **Kuvassa pääsihteeri ja puheenjohtajisto Riihenmäen koulun harjoituskokouksessa.**

leen! Joskus on toki väsytty paljon työhön, mutta sitten se aurinko on taas paistanut.”

Malli-YK-kokousten tulevaisuus Riihenmäen koululla on Herralan mukaan vielä auki. Palautetta kerätään koko prosessin aikana oppilailta ja jatkoa mietitään myös palauteseminaarissa. Herrala uskoo innostusta jatkoon koulultaan löytyvän.

Monipuolinen oppimisväline

Oulussa Myllytullin koulu toteuttaa malli-YK-kokouksen Koulun suurjuhlien yhteydessä. Yhdeksäsluokkalaisten harjoittelevat 11. toukokuuta kansainvälistä yhteistyötä ja väittelevät itse tärkeiksi valitsemistaan aiheista. Kokouksen teemoina ovat huumekauppa, orpolapset ja lapsityövoima.

Malli-YK-kokoukset voidaan toteuttaa osana perusasteen 9.luokkien, lukioiden, ammatillisten ja vapaan sivistystyön oppilaitosten opetusohjelmaa. Mallikokoukset kannustavat nuoria perehtymään globaaleihin kysymyksiin, osallistumaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja löytämään erilaisia vaikuttamisväyliä.

Uudessa perusopetuksen opetussuunnitelmassa on oppimistavoitteiden ja opetuksen erääksi keskeiseksi sisällölliseksi painopisteeksi asetettu kulttuuri-identiteetin vahvistaminen, kansainvälisyys ja yhteiskunnallisen osallistumisen edistäminen. Malli-YK-kokoukset tarjoavat kouluille oivan välineen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Malli-YK-kokoukseen valmistautuessaan oppilaat perehtyvät muihin maihin ja niiden kulttuureihin. Kansainvälisen yhteisön toiminta ja tavoitteet tulevat YK:n kokousten simuloimisen kautta tutuksi. Nuorten omatoimisuus lisääntyy ja he oppivat käyttämään erilaisia tietolähteitä tiedonhaussa. Itse kokous harjaannuttaa niin puhe- ja neuvottelutaitoja kuin vuorovaikutus- ja ryhmätöitä.

Malli-YK-kokouksiin valmistautuville oppilaille tarjotaan mahdollisuutta suorittaa maailmankansalaisen kypsyyskoe osana kokoukseen valmistautumista. Kypsyyskokeen avulla perehtyminen tiettyyn maahan tai aihealueeseen sujuu valmiin rakenteen puitteissa ja Malli-YK-kokoukseen valmistautuminen on helppo pitää hallinnassa.

Hanna Juntunen

Kirjoittaja toimii Suomen YK-liiton kouluttajana.

Lisätietoja:

Kiljavalla järjestetään 18.–19.11. ensimmäinen valtakunnallinen malli-YK-kokous. • Malli-YK:sta: www.un.org/Pubs/Cyber-SchoolBus tai www.diplomat.nu • Maailmankansalaisen kypsyyskokeesta: www.ykliitto.fi/maakansa • Vuosittuhattavoitteista: www.ykliitto.fi/mdg ja www.ykliitto.fi/mdg2003

Malli-YK-kokoukset käynnistyvät kouluilla

Malli-YK-kokoukset ovat perinteisesti olleet monien maiden kuten Ruotsin, Tanskan ja Norjan YK-liittojen keskeinen toimintamuoto. Suomen YK-liitolle toimintamuoto on uusi. Mallikokouksia on valmisteltu viime vuodesta 2004 alkaen yhteistyössä Koulun kerhokeskuksen, Lukiolaisten liiton ja pilottikoulujen kanssa. Ensimmäiset suomenkieliset malli-YK-kokoukset järjestetään kouluilla tänä keväänä.

Malli-YK-kokoukset ovat roolipelejä, joissa simuloidaan YK:n kokouksia. Niissä osanottajat eli oppilaat edustavat kukin jotakin tiettyä YK:n jäsenvaltiota, jonka roolin mukaan he toimivat aiheeltaan ennalta sovitussa YK-kokouksessa. Tarkoituksena on jäljitellä YK:n toimielinten työtä mahdollisimman totuudenmukaisesti.

Mallikokousten onnistunut läpivieminen edellyttää, että osallistujat perehtyvät mahdollisimman hyvin valitsemaansa maan oloihin, politiikkaan ja YK-käyttäytymiseen. Kokouksen osallistujat väittelevät, neuvottelevat ja sovittelevat edustamansa maan kannan mukaisesti muiden valtuuskuntien kanssa kulloinkin käsiteltävissä kysymyksissä. Osallistujat perehtyvät tarkasti YK:n toimintaan ja tavoitteisiin, aiotun kokouksen tematiikkaan sekä kokous- ja väittelytaitoihin yleisesti.

Mäntsälässä pohditaan ympäristökysymyksiä

Riihenmäen koulu Mäntsälässä järjesti malli-YK-kokouksen maaliskuun alussa. Kokouksen teeman oli *Yhteinen ympäristömme*. Yleiskokousta jäljittelevässä mallikokouksessa oppilaat ottivat kantaa maailmanlaajuisiin ja paikallisiin ympäristöongelmiin ja pohtivat mahdollisuuksia niiden ratkaisemiseksi. Kokoukseen osallistui noin kolmasosa koulun oppilaista sekä valtuuskuntia ystävyysskoluista ja edustajia koulun sidosryhmisistä. Kaikkiaan mukana oli noin 150 henkilöä. Yläkouluikäiset koulun oppilaat toimivat kokouksessa

delegaattien lisäksi puheenjohtajina, sihteerinä, tiedottajina ja turvamiehinä.

Riihenmäen koulun visio on ”luova hulluus”. ”Luovan hulluuden toteuttaminen vaatii suvaitsevaisuutta ja merkittävä osa sitä on kansainvälisyys ja globaali vastuu”, koulun rehtori **Lasse Herrala** pohtii.

Koulun yhtenä keskeisimpänä strategiana Herralan pitääkin kansainvälisyyttä. Yhteistyötä tehdään eri Euroopan maiden kanssa ja aina Japania myöten. Riihenmäen koulu profiloitui ensimmäiseksi Unicef-kouluksi Suomessa neljä vuotta sitten.

”Luontainen askel Unicefin lisäksi on ollut toimiminen Unesco-kouluna. Siitä ei enää olekaan pitkä matka YK:n mallikokoukseen. Ajatus on ollut meille johdonmukainen”, Herrala kertoo. Hän näkee YK-toiminnan tukevan koulun visiota.

Malli-YK-kokoukseen valmistautuminen aloitettiin Mäntsälässä jo viime keväänä 2004 koulutamalla koulun oppilaita valitut nk. lehmipaimenet, jotka ovat uudenlaisia, kansainvälistyviä tukioppilaita. Syksyllä Suomen YK-liitto koulutti puheenjohtajuudesta kiinnostuneita koulun oppilaita. Koululla on myös vierailut vuoden kuluessa useita asiantuntijoita puhumassa oppilaille. Syksyllä Riihenmäen koulussa järjestettiin harjoituksena ympäristökomitean kokous. Harjoitukseen osallistui koulun omien oppilaiden lisäksi kansainvälisiä oppilasvieraita.

Valmistelut ovat Herralan mielestä vaatineet paljon työtä. Valmisteluja varten koululla on toiminut YK-kerho, jota ovat ohjanneet koulun kaksi opettajaa. ”Kun emme ole koskaan osallistuneet malli-YK-kokoukseen, pohtimista on riittänyt”, Herrala kertoo.

Valmistautumisen vahvuutena rehtori pitää koulunsa oppilaiden innostuneisuutta. ”Oppilaiden, erityisesti puheenjohtajien innostus ja kasvu tehtäviinsä on ollut hienoa ja se kannustaa meitä kaikkia yrittämään ja puhaltamaan yhteen hii-

Nuorten YK-liiton paikallisyhdistykset

Tampereella luotettiin synergian voimaan kun SYKLI:n (Suomen nuorten ja opiskelijoiden YK-liitto) jäsenyhdistykset kokoontuivat vaihtamaan ajatuksia kevätkokouksen yhteydessä. Tampereen YK-yhdistyksen emännöimässä tapahtumassa oli edustajia myös Helsingin, Turun ja Oulun YK-yhdistyksistä.

Tampereella toiminta vasta aluillaan

Tampereen YK-yhdistys on vasta saanut toimintansa käyntiin, mutta se järjesti ensi työkseen syksyllä 2004 YK:n aseistariisuntaviikolla luento- ja keskustelutilaisuuden Tampereen Vanhalla kirjastotalolla. Aiheina olivat nykykonfliktien erityispiirteet ja ennaltaehkäisy, kulttuurien yhteentörmäys ja Lähi-idän tilanne sekä Välimeren kansainväliset suhteet ja YK.

Tilaisuudessa puhuivat pääsihteeri **Anne Palm** Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkostosta (KATU), yliassistentti YTT **Mika Aaltola** Tampereen yliopiston politiikan tutkimuksen laitokselta sekä erikoistutkija **Tuomo Melasuo** Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskukselta (TAPRI). Tampereen YK-yhdistys järjestää vastaavanlaisen tilaisuuden myös tänä vuonna – tällä kertaa aiheena on vuosituhattavoitteet ja niiden toteutuminen.

Oulussa toimintaa jo 70-luvulta

Oulun YK-yhdistyksen kunniakas ura juontaa juurensa sen sijaan jo vuodesta 1977. Vaikka välissä

on ollut hiljaisiakin vuosia, mukaan on saatu taas uutta verta ja toiminta polkaistu käyntiin.

Vuosi 2005 on OSYKY:ssä tapahtumia täynnä. Vuoden 2004 lopussa Oulussa saatiin luotua kontakti Haaparannan YK-yhdistykseen ja heidän kanssaan ollaan järjestämässä Ouluun kansainvälistä nuorisoleiriä teemalla *Europe and Youth: Empowering Young People*. Leiri järjestetään elokuun ensimmäisellä viikolla ja osallistujat tulevat Suomesta, Ruotsista, Venäjältä, Latviasta ja Virosta.

Toinen tärkeä tapahtuma vuoden 2005 aikana on luentosarja YK:n vuosituhattavoitteista. Luontosarjan aloittaa helmikuussa Maailma haasteena -projektin koordinaattori **Jari Kivistö**. Hänen aiheenaan on äärimmäisen köyhyyden puolittaminen. Vuoden aikana luentosarjassa on tarkoitus perehtyä kaikkiin kahdeksaan kehitystavoitteeseen.

Luentoja lisäksi järjestetään opintopiirejä, joissa luentoja teemoja pohditaan syvällisemmin. Luontosarja toteutetaan yhteistyössä Oulun UNIFEMin kanssa.

OSYKY tulee näkymään myös Kansainvälinen Oulu -viikolla sekä YK-rekrytapahtuman merkeissä Oulun yliopistolla ja ammattikorkeakoululla.

Turun YK-yhdistys toimii lähellä ja kaukana

Myös Turussa harrastetaan YK-tietouden lisäämiseen tarkoitettua opintopiiritointia, ja tänä

vuonna tapahtumaa kehitetään kutsumalla mukaan myös ulkopolisia asiantuntijoita. Tiedotusta hoidetaan julkaisemalla UNiikki-lehteä ja osallistamalla opiskelijatapahtumiin ja erilaisiin teemapäiviin. Nuorempaa kuulijakuntaa on tavoitettu YK-liiton organisoiman kuvakriittisyyskoulutuksen kautta.

Turun YK-yhdistys on mukana myös esimerkiksi Friidu-projektissa, joka pyrkii naisten ja tyttöjen oikeuksien sisällyttämiseen koulujen opetussuunnitelmiin. Projekti toteutetaan yhdessä mm. Amnesty:n ja UNIFEMin kanssa. Perinteisempään yhteistyötoimintaan kuuluu seminaarien – tänä vuonna esimerkiksi YK:n juhlavuosi-seminaarin – järjestäminen.

Turun YK-yhdistys kantaa kortensa kekoon koulutuksen turvaamisen puolesta tukemalla Eritrean Amadirissa sijaitsevaa 600 oppilaan peruskoulua. Amadiiriin on kahtena vuonna lähetetty koulutarvikkeita ja englanninkielistä opetusmateriaalia, tänä vuonna avun painopiste siirretään ilmaisen kouluaterian tukemiseen. Projektin avulla on pyritty myös luomaan yhteys eritrealaisten ja suomalaisten koululaisten välille. Koulutarvikkeiden yhteydessä suomalaisia lapsia on tutustuttu eritrealaisten ikätovereidensa arkeen.

Toissavuonna yhdistys polkasi käyntiin oman maahanmuuttajaprojektinsa. Eräaseen Turun lähiohion perustettiin maahanmuuttajanaisten kerho, jonka toiminta suunnitellaan naisten toivo-

Tervetuloa Suomen YK-liiton vuosikokousseminaariin keskiviikkona 20.4.2005 klo 10–13.00
Kansallismuseon auditorioon, Mannerheimintie 34, Helsinki

YK haasteiden edessä – Onko YK:sta inhimillisen turvallisuuden takaajaksi?

9.30–10 Kahvi

10.00 Major Event: Mitä voimme odottaa? Valtioneuvos Harri Holkeri

10.10 Suomen tavoitteet syksyn YK-huippukokouksessa, ulkoministeri Erkki Tuomioja

10.30 Turvallisempi maailma? UN High-level panel on Threats, Challenges and Change, Garreth Evans
(President of the International Crisis Group ICG and former Minister for Foreign Affairs of Australia (varm. myöh.))

11.00 YK ja EU – Toimiiko työnjako? Erikoistutkija VT Hanna Ojanen

11.20 Kenttäkokemuksia YK:n rauhanturvaoperaatiosta Eritreassa. Mitä YK ja Suomi saavat aikaan? EvL Ari Kuikka

11.40 Ihmisten YK ja kehitys. Vastaavatko tuoreet YK-raportit tarpeeseen, puheenjohtaja Sirpa Pietikäinen

12.00 Keskustelua, kommentteja

12.45 White Band -kampanjan esittely

13.00 Päätössanat, varapuheenjohtaja Jutta Urpilainen.

Ilmoittautumiset seminaariin p. (09) 231 50 500 tai toimisto@ykliitto.fi

kokoontuivat Tampereella

musten pohjalta. Kerhossa eri kansallisuuksien edustajat tutustuvat toisiinsa ja oppivat suomea mm. ruuanlaiton, liikunnan tai ompelun lomassa. Turun monikulttuurisuuden haastamana yhdistys haluaa laajentaa kantaväestön ja maahanmuuttajien välistä yhteisymmärrystä lisäävää toimintaansa.

Helsingin YK-yhdistys täyttää pyöreitä

HYKY ry, Helsingin nuorten ja opiskelijoiden YK-yhdistys, kasvatti vuonna 2004 niin jäsenistöään kuin toiminta-aktiivisuuttaankin. Menneen vuoden kohokohdaksi muodostui yliopistolla järjestetty YK työnantajana -infotilaisuus, jossa jaettiin tietoa harjoittelu- ja työmahdollisuuksista YK:ssa ja kuultiin omakohtaisia kokemuksia YK:ssa työskennelleiltä. Arvovaltaiset puhujat houkuttelivat paikalle täyden salin kiinnostuneita, joista moni sai myös kimmokkeen lähteä mukaan yhdistyksen toimintaan.

Helsingin YK-yhdistys on muiden YK-yhdistysten lailla vahvasti mukana tiedotus- ja opintopiiritöinnässä, ja Helsingissä järjestettiinkin vuoden aikana viisi seminaaria vuosituhattavoitteista. Lisäksi Helsinki on Turun tavoin mukana kehitysyhteistyössä, ja vuonna 2003 alkanut kehitysyhteistyöprojekti Eritrean saatiinkin Helsingin osalta päätökseen. Kuljetusfirma TNT auttoi yhdistystä lähettämään suuren määrän ala-asteilta kerättyjä

koulukirjoja, reppuja, kyniä ja kumeja Amadirin koululaisille sodan runtelemaan Eritrean.

Vuonna 2005, YK:n täyttäessä 60 vuotta, HYKY juhlii 40-vuotista taivaltaan. Järjestön historian kunniaksi painettavan julkaisun lisäksi katseet suunnataan tulevaisuuden YK:hon. Niin pätkäkallopaikalla YK:ssa, kuin Helsingin YK-yhdistyksessäkin, saa YK-reformi runsaasti huomiota. Helsingissä aiheesta järjestetään seminaari kuluun vuoden syksynä. HYKY on myös vuosien varrella ollut innokas ekskursiokävijä, joten perinnettä jatketaan tänäkin vuonna erilaisiin järjestöihin ja valtionhallinnon elimiin paikanpäällä tutustuen.

Tervetuloa mukaan toimintaan!

Nuorten YK-liitolle, SYKLille tuleva vuosi tarkoittaa paitsi paikallisjärjestöjen vilkasta yhteistoimintaa ja uusien paikallisjärjestöjen nostamista, myös kansainvälistä yhteistoimintaa pohjoismaisten YK-nuorten kanssa. Suunnitteilla on mm. Roskilden festivaaleilla järjestettävä näkyvä YK-temsaus.

SYKLIn kansainväliselle areenalle mahtuu myös Nuorten YK-liittojen kattojärjestö WFUNA Youth, jonka toimintaan SYKLI osallistuu tiiviisti. YK-mallikokoukset eli YK-kokousten simulatiot, seminaarit ajankohtaisista YK-kysymyksistä, kansainvälisyyttä ja suvaitsevaisuutta korostavat bileet ja YK-aiheinen tiedotus nuorten ja opiske-

lijoiden keskuudessa ovat tänä vuonna SYKLIn toiminnan ytimessä.

YK-aktiivina voit toimia sinua lähinnä olevassa paikallisjärjestössä tai kattojärjestössä, SYKL:ssä. Jos paikkakunnallasi ei vielä ole YK-yhdistystä, ota yhteyttä SYKLIn, niin autamme sellaisen perustamisessa.

Kaikki SYKLIn paikalliset jäsenjärjestöt ottavat mielellään uusia jäseniä mukaan toimintaansa, sekä toivottavat kiinnostuneet lämpimästi tervetulleiksi opintopiireihin, projekteihin ja tapahtumiin. SYKLIn verkkosivuilta www.ykliitto.fi/sykli löydät kaikki tarpeelliset yhteystiedot.

Artikkelin kokosi Annariina Koivu

Varustelumenot kasvussa

Vuonna 1995 pidetyn sosiaalisen kehityksen huippukokouksen aikaan varustelumenot olivat lupaavasti laskemassa. Huippukokouksen seurantaraportin mukaan varustelumenot lähtivät kuitenkin uudelleen kasvuun 90-luvun loppupuolella.

Menot laskivat vuodesta 1993 viiden vuoden aikana 762 miljardista Yhdysvaltain dollarista 690 miljardiin. Maailman varustelumenot nousivat yli vuoden 1993 tason uudestaan vuonna 2002. Vuonna 2003 noustiin jo 900 miljardiin dollariin, mikä tarkoittaa 2,6 prosenttia maailman bruttokansantuotteesta. Arvioiden mukaan viime vuoden luku hipoo jo 950 miljardia. Paikallaan junnaneeseen kehitysapuun nähden se on kaksikymmenkertainen.

Vuosituhattavoitteiden saavuttamisen kannalta varustelumenojen kehitys on karua luettavaa. Tavoitteenahan on, että virallinen kehitysapu nousisi vuoteen 2015 mennessä vuosittain 50 miljardia dollaria.

– KH

• Raportti löytyy kokonaisuudessaan osoitteesta www.un.org/esa/socdev/csd/csocd2005/csocd2005doc.htm.

Vastaanottaja
maksaa
postimaksun

Suomen YK-liitto

Tunnus 5014340

00003 VASTAUSLÄHETYS

Vuonna 2005 YK täyttää 60 vuotta! Suomi 50 vuotta YK:n jäsen!

Vietämme Yhdistyneiden kansakuntien, Suomen YK-jäsenyyden sekä Suomen YK-liiton juhlavuotia. Vuonna 2005 YK täyttää 60 vuotta. Suomen YK-jäsenyyden 50-vuotista taipaleita juhlistetaan 14. joulukuuta 2005. Suomen YK-liiton perustamisesta tuli puolestaan kuluneeksi 50 vuotta viime vuoden marraskuussa.

YK-liiton perustama juhla- ja valtuuskunta koostuu vaikutusvaltaisista kansalaisista, tutkijoista, akateemikoista sekä kansainvälisyydestä kiinnostuneista yritysmaailman ja kulttuurielämän edustajista. Pääministeri Matti Vanhanen toimii kansalaisvaltuuskunnan puheenjohtajana. Varapuheenjohtajina toimivat opetusministeri Tuula Haatainen ja Suomen YK-liiton puheenjohtaja Sirpa Pietikäinen. Tasavallan presidentti Tarja Halonen on juhla- ja valtuuskunnan suojelijana.

Perustamisestaan lähtien Suomen YK-liitto on toiminut Suomessa tapahtuvan YK-kansalaistoiminnan kattojärjestönä. Sen tehtäviin kuuluvat YK:n tavoitteista tiedottaminen, materiaalin julkaiseminen, kouluttaminen sekä seminaarien ja keskustelutilaisuuksien järjestäminen.

Yksi tärkeä väline tässä työssä on Suomen YK-liiton julkaisema Maailmanpyörä-lehti, joka ilmestyy juhlavuoden aikana 4 kertaa. Onnittele liittoa lehden ilmoitusosiossa, niin tuet Suomen YK-liiton toimintaa kansalaiskasvatuksen ja tiedotuksen parissa vastaisuudessakin!

Valtuuskunnan onnittelut julkaistaan kahdessa osassa. Tässä numerossa Suomen YK-liittoa onnittelevat seuraavat valtuuskunnan jäsenet haastaen samalla Maailmanpyörän lukijat onnitteiluilmotuksellaan mukaan tukemaan uudistuvaa YK:ta ja YK-liittoa.

Presidentti Tarja Halonen
Pääministeri Matti Vanhanen
Opetusministeri Tuula Haatainen
Puheenjohtaja Sirpa Pietikäinen
Presidentti Martti Ahtisaari
Valtioneuvos Harri Holkeri
Kehitysyhteistyöministeri Paula Lehtomäki
Ulkoministeri Erkki Tuomioja
Ministeri Max Jakobsson
Ministeri Jaakko Iloniemi
Kenraali Gustav Hägglund
Arkkipiispa Jukka Paarma
Suurlähettiläs Aarno Karhilo
Suurlähettiläs Ilkka Pastinen
Suurlähettiläs Klaus Törnudd
Suurlähettiläs Kirsti Lintonen

Alivaltiosihteeri Pertti Majanen
Pääjohtaja Kirsti Lindroos
Kansainvälisten asiain päällikkö Aira Kalela
Ylipormestari Eva-Riitta Siitonen
Varatuomari Helvi Sipilä
YK:n ihmisoikeusraportointia Elisabeth Rehn
Toimitusjohtaja Kari Tapiola
Tohtori Tapio Kanninen
Asiantuntija Pekka Haavisto
Asiantuntija Paavo Pitkänen
Kansanedustaja Liisa Jaakonsaari
Kansanedustaja Ilkka Kanerva
Kansanedustaja Tarja Cronberg
Kansanedustaja Kimmo Kiljunen
Kansanedustaja Outi Ojala
Kansanedustaja Heidi Hautala
Johtaja Kaj Bärlund
Piispa Eero Huovinen
Metropoliitta Ambrosius
Puheenjohtaja Gideon Bolotowsky
Pastori Mitro Repo
Professori Markus Jäntti
Professori Martin Scheinin
Professori Liisa Laakso
Professori Martti Koskenniemi

Pääjohtaja Raimo Väyrynen
Tutkija Unto Vesa
Johtaja Tapani Vaahtoranta
Professori Jyrki Käkönen
Rehtori Aino Sallinen
Professori Pertti Haaparanta
Tutkija Merja Pentikäinen
Kansleri Jorma Sipilä
Rehtori Ilkka Niiniluoto
Rehtori Yrjö Sotamaa
Rehtori Keijo Virtanen
Erikoistutkija Lassi Heininen
Puheenjohtaja Taito Lehmusta
Puheenjohtaja Ali Quassim
Varapuheenjohtaja Kati Eriksen
Puheenjohtaja Tuire Santamäki-Vuori
Puheenjohtaja Erkki Kangasniemi
Puheenjohtaja Mikko Mäenpää
Puheenjohtaja Maria Kaisa Aula
Pääsihteeri Riitta Kempainen-Koivisto
Puheenjohtaja Salla Tykkyläinen
Puheenjohtaja Kalevi Suomela
Puheenjohtaja Heikki Pietilä
Puheenjohtaja Katri Söder
Puheenjohtaja Paavo Arhinmäki

Leikkaa tästä

Maailmanpyörä-lehden tilaus ja onnittelu

Tilaan Maailmanpyörä-lehden juhlavuoden tilauksen hintaan 30 euroa

Lehden saaja

Lähiosoite

Postinumero ja -toimipaikka

Onnittelevan YK:ta ja YK-liittoa Maailmanpyörä-lehden kautta hintaan 30 euroa

Onnittelevan nimi

Tilauksen ja onnittelevan maksaja (ellei sama kuin lehden saaja)

Nimi

Lähiosoite

Postinumero ja -toimipaikka

Lähetä lomake osoitteeseen Suomen YK-liitto, Töölöntorinkatu 2 b, 00260 Helsinki (vastaanottaja maksaa postimaksun) tai kirjoita vastaavat tiedot sähköpostitse osoitteeseen toimisto@ykliitto.fi.